

3/2023



NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Lívía Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz

Eliška Andrš
eliska.andrs@nsoud.cz


Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz


Anna Čermáková
anna.cermakova@nsoud.cz


Patrik Provazník
patrik.provaznik@nsoud.cz

Jana Zápotocká
jana.zapotocka@nsoud.cz

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL



BULLETIN



NÁHRADA NÁKLADŮ ŘÍZENÍ ADVOKÁTOVI ZASTOUPENÉMU ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘÍ, JEJÍMŽ JE JEDINÝM JEDNATELEM
SLOVENSKO (STR. 5)

K POVINNOSTI LÉKAŘE INFORMOVAT PACIENTA O DALŠÍ MOŽNOSTI LÉČBY V SITUACI, KDY PODLE NÁZORU LÉKAŘE TATO JINÁ LÉČBA NENÍ VHODNÁ
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ (STR. 6)

SEKUNDÁRNÍ VIKTIMIZACE NEZLETILÉHO DÍTĚTE COBY ZVLÁŠTĚ ZRANITELNÉ OBĚTI SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ V DŮSLEDKU ZPŮSOBU VEDENÍ TRESTNÍHO ŘÍZENÍ S PACHATELI
B. (STR. 8)

KE KRITÉRIÍM PRO UPLATNĚNÍ PRÁVA BÝT ZAPOMENUT
HURBAIN (STR. 10)

VÝKLAD POJMU NEHODA PODLE ČL. 17 ODSŤ. 1 MONTREALSKÉ ÚMLUVY
D. B. (STR. 18)

MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOST A SMLOUVA O SMLOUVĚ BUDOUCÍ
EXTÉRIA S.R.O. (STR. 19)

NĚKOLIK OTÁZEK KE SPOTŘEBITELSKÝM SMLOUVÁM S MEZINÁRODNÍM PRVKEM V REŽIMU UNIJNÍHO PRÁVA
N. M. (STR. 21)

ÚVODNÍK



Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

přinášíme Vám podzimní číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva, které, jak věříme, Vás v nynějším podzimním období povzbudí, zahřeje a třeba i k Vám domů či do kanceláře přenese alespoň trochu radosti z rozhodovací praxe vybraných vnitrostátních soudů, Evropského soudu pro lidská práva i Soudního dvora Evropské unie. Pro větší efekt zahřátí případně doporučujeme čtení Bulletinu kombinovat s teplým čajem...

Z vnitrostátních vrcholných soudů by Vás mohl zaujmout nálezn slovenského Ústavního soudu, který dospěl k závěru, že prvostupňový soud postupoval příliš formalisticky při posouzení účelnosti nákladů na právní zastoupení. Ty byly původně přiznány žalobci, který se nechal zastoupit advokátní kanceláří, v níž byl jediným jednatelem. Postupem prvostupňového soudu podle soudu Ústavního došlo k porušení relevantních práv plynoucích z Ústavy i Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Rovněž Nejvyšší soud Spojeného království měl prostor věnovat se zajímavé problematice, ve svém nedávném rozhodnutí konstatoval, že lékař není povinen informovat pacienta o léčebných postupech, které nepovažuje za vhodné – nicméně jen za předpokladu, že tento jeho názor je zastáván i dalšími lékaři působícími v jeho oboru. V takovém případě tedy podle Nejvyššího soudu Spojeného království nebude neinformování pacienta považováno za nedbalostní porušení povinností lékaře.

Taktéž Evropský Soud pro lidská práva měl možnost zabývat se vytvářením přínosné rozhodovací praxe. Jedním z příkladů je rozsudek ve věci B. proti Rusku, kde posuzoval případ vyšetřování sexuálního zneužívání nezletilé dívky a dospěl k závěru, že během vyšetřování věci a následného soudního řízení byla vystavena sekundární viktimizaci, přičemž vnitrostátní orgány jednaly v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Ve věci Hurbain proti Belgii posuzoval velký senát otázku práva být zapomenut, když se novinář coby stěžovatel vůči uloženým opatřením bránil s odkazem na svou svobodu projevu. Soud při svém posouzení vzal v potaz konkrétní kritéria věci a shledal, že zde k porušení Úmluvy naopak nedošlo.

V neposlední řadě ani Soudní dvůr Evropské unie nezapomněl a např. ve věci D. B. řešil v kontextu Montrealské úmluvy (o sjednocení některých pravidel pro mezinárodní leteckou dopravu) otázku, zda poskytnutí neadekvátní zdravotnické první pomoci cestujícímu na palubě letadla má být považováno za součást této nehody. Dospěl ke kladnému závěru. Soudní dvůr Evropské unie též zodpověděl předběžnou otázku našeho Nejvyššího soudu ve věci Extéria. Konstatoval, že čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis je potřeba vykládat tak, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, nespadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení.

Příjemné čtení Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: <i>Zproštění politika obviněného ze zpochybňování zločinů proti lidskosti</i>	... 4
Slovensko: <i>Nábrada nákladů řízení advokátovi zastoupenému advokátní kanceláří, jejímž je jediným jednatelem</i>	... 5
Spojené království: <i>K povinnosti lékaře informovat pacienta o další možnosti léčby v situaci, kdy podle názoru lékaře tato jiná léčba není vhodná</i>	... 6

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

B.: <i>Sekundární viktimizace nezletilého dítěte coby zvlášť zranitelné oběti sexuálního zneužívání v důsledku způsobu vedení trestního řízení s pachatelí</i>	... 8
Hurbain: <i>Ke kritériím pro uplatnění práva být zapomenut</i>	... 10
Udovychenko: <i>Ke svobodě projevu svědka dopravní nehody</i>	... 12
Yüksel Yalçınkaya: <i>Odsouzení za trestný čin účasti na teroristické skupině založené v rozhodující míře na tom, že stěžovatel používal konkrétní šifrovanou aplikaci pro zasílání zpráv</i>	... 13

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, YN: <i>K souladu vnitrostátní úpravy kariérního postupu soudců s unijním právem</i>	... 16
D. B.: <i>Výklad pojmu nehoda podle čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy</i>	... 18
Extéria s.r.o.: <i>Mezinárodní příslušnost a smlouva o smlouvě budoucí</i>	... 19
N. M.: <i>Několik otázek ke spotřebitelským smlouvám s mezinárodním prvkem v režimu unijního práva</i>	... 21

MONITORING LITERATURY	... 23
------------------------------	--------

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ



Francie: Kasační soud

Rozsudek ze dne 5. 9. 2023, č. 22-83.959

Zproštění politika obviněného ze zpochybňování zločinů proti lidskosti

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Kasační soud Francie shledal, že odvolací soud pochybil, když zprostil obvinění politika, jenž byl souzen za zpochybňování zločinů proti lidskosti v návaznosti na jeho tvrzení v televizi, neboť výroky stěžovatele mohou představovat trestný čin, i když se týkají osoby, která nebyla v minulosti odsouzena přímo za zločin proti lidskosti. Kasační soud též uvedl, že pokud nižší soud dospěl k závěru, že vyjádření politika měla navazovat na dřívější, mírnější výroky, měl odvolací soud tento závěr podložit další úvabou a jasně jej prokázat.

V předmětné věci byl politik, B., obviněn, avšak odvolacím soudem v Paříži zproštěn obvinění ze zpochybňování zločinů proti lidskosti v návaznosti na výroky, které replikoval v živém televizním vysílání. Moderátor daného pořadu politikovi připomněl jeho minulé výroky ohledně teorie, že Philippe Pétain zachránil francouzské židy. Dotčený politik v reakci na to upřesnil, že mluvil výhradně a konkrétně o francouzských židech. Moderátor uvedl, že je to zrůdnost, revizionismus. B. k tomu konstatoval: „Opět, je to pravda“. V této souvislosti je nutno poznamenat, že Philippe Pétain byl v průběhu druhé světové války hlavou Vichistické republiky. Podle vyjádření politika měl uvedený výrok znamenat, že v důsledku opatření přijatých Pétainem zasáhly deportace židy francouzské národnosti méně, než tomu bylo u židů zahraničního původu pobývajících ve Francii. Smyslem výroku tedy nemělo být například zpochybňování počtu obětí deportací.

Kasační soud uvedl, že čl. 24bis zákona o svobodě tisku trestá zpochybňování jednoho nebo více zločinů proti lidskosti tak, jak jsou definovány čl. 6 Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora připojeného k Dohodě o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy („Statut“), a které byly spáchány organizací, jež byla prohlášena za zločinnou v souladu s čl. 9, nebo osobou, která byla za takové činy odsouzena francouzským či mezinárodním soudem. Obdobně pak dané usta-

novení postihuje mimo jiné toho, kdo popírá nebo pobuřujícím způsobem zlehčuje existenci jiného zločinu genocidy či jiného zločinu proti lidskosti, pokud byl za trestný čin odsouzen francouzským a mezinárodním soudem. Dále Kasační soud uvedl, že je na soudech, aby posoudily obsah a rozsah namítaných výroků, pokud je to potřeba i ve světle dalších vnějších skutečností, na které se strany odvolávají. Kasačnímu soudu pak přísluší provést přezkoumání uvedeného posouzení a ověřit, zda rozbor vnějších skutečností není nedostatečný nebo rozporný.

Rozsudek nižšího soudu uváděl, že výroky, které jsou obviněnému kladené za vinu, byly proneseny v nečekané chvíli, když bylo politikovi vytknuto, že se v minulosti vyjádřil v tom smyslu, že Pétain zachránil francouzské židy, načež měl B. upozornit, že mluvil výhradně a konkrétně o francouzských židech. Rozsudek rovněž odkazoval na názor hájený politikem v jeho knize „*Le Suicide français*“ nebo na názor prezentovaný v televizních pořadech, dle něhož, pokud se deportace dotkla židů francouzské národnosti méně než těch s národností zahraniční, bylo to důsledkem činnosti Phillippa Pétaina v jejich prospěch. Právě z uvedeného nižší soud vyvodil, že ačkoliv se dané výroky mohou dotknout rodin deportovaných, nemají za cíl zpochybnit či snižovat počet obětí deportací a vyhlazovacích procesů v koncentračních táborech. Nižší soud rovněž poznamenal, že ačkoliv byl Pétain shledán vinným, kromě jiného, z útoku na vnitřní bezpečnost státu, nebyl stíhán pro jeden nebo více zločinů proti lidskosti, jak jsou definovány v čl. 6 Statutu.

Kasační soud měl však k uvedenému odůvodnění výhrady. Konstatoval, že skutečnost, že Pétain nebyl odsouzen za jeden nebo více zločinů, jak jsou definovány v čl. 6 Statutu, je bezpředmětná, neboť vnitrostátní právo, konkrétně čl. 24bis zákona o svobodě tisku, nevyžaduje, aby předmětné zločiny proti lidskosti byly spáchány výlučně členy organizace prohlášené za zločinnou nebo osobou odsouzenou za takové zločiny francouzským či mezinárodním

soudem. Jak již Kasační soud v minulosti judikoval, postačuje, že dané osoby o nich rozhodly, nebo je organizovaly bez ohledu na to, zda byly materiálně provedeny zcela nebo zčásti třetími osobami. Dále, nižší soud neprovedl důkladnou analýzu namítaných výroků. Zatímco totiž v dialogu moderátor uvedl, že výroky politika byly zrudnost, revizionismus, obviněný na to reagoval: „Opět, je to pravda“. Tím navázal na výroky, které mu byly předloženy, tedy podle kterých Pétain zachránil francouzské židy.

Konečně, nižší soud nemohl při analýze kontextu pronesených výroků na závěr svého posouzení vnějších skutečností, jichž se dovolávala obhajoba, bez dalšího vysvětlení objasnit, jak by mělo být dané tvrzení chápáno ve světle dřívějších mírnějších výroků politika.

Lívia Ivánková



Zdroj

Slovensko: Ústavní soud

Nález ze dne 11. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 113/2023

Náhrada nákladů řízení advokátovi zastoupenému advokátní kanceláří, jejímž je jediným jednatelem

Úplné znění rozsudku

Ústavní soud Slovenské republiky rozhodl, že prvostupňový soud postupoval příliš formalisticky a neposoudil správně účelnost nákladů na právní zastoupení, které byly přiznány žalobci v původním řízení, jenž se nechal zastoupit advokátní kanceláří, jejíž je jediným jednatelem, čímž došlo k porušení relevantních práv plynoucích z Ústavy a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv („Úmluva“).

Stěžovatelé byli v původním civilním sporu neúspěšní, načež prvostupňový soud usnesením rozhodl o jejich povinnosti nahradit žalobci v původním řízení náklady řízení, zejména pak náklady na právní zastoupení. Žalobce, sám advokát, byl ve sporu zastoupen advokátní kanceláří, jejímž byl jediným jednatelem a společníkem. Před prvostupňovým soudem stěžovatelé neúspěšně rozporovali výši náhrady nákladů řízení, přičemž namítali zejména určitou účelovost a zpochybňovali důvodnost úkonů poskytnutých advokátní kanceláří, neboť z povahy věci mělo být vyloučené, aby jedna osoba vystupovala jako žalobce a rovněž jako její advokát. Žalobce kromě dalšího uvedl, že advokát má stejné právo na zastoupení jako jakýkoliv jiný občan, a tedy i právo na náhradu nákladů řízení. Okresní soud námitku stěžovatelů zamítl jako nedůvodnou. Uvedl, že strana sporu má právo na právní zastoupení dle vlastní úvahy, přičemž je potřeba odlišit společnost, jež poskytuje právní zastoupení, od osob, které za ni provádí úkony. Ze žádné právní úpravy neplyne, že by se advokát nemohl dát zastoupit svou advokátní kanceláří. Okresní soud vyvodil, že pokud není omezené právo dát se zastoupit jakýmkoliv advokátem, není žádný zákonný důvod nepřiznat takto zastoupené straně náhradu účelně vynaložených nákladů řízení. Uzavřel, že zastupování zvo-

lené žalobcem nemůže mít za následek neúčelnost nákladů právního zastoupení. Před Ústavním soudem stěžovatelé namítali porušení práva na soudní ochranu podle čl. 46 odst. 1 Ústavy Slovenské republiky ve spojení s právem vlastnit majetek podle čl. 59 odst. 2 a na ochranu majetku podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

Ústavní soud uvedl, že jeho rozhodovací činnost vychází z toho, že skutkové a právní závěry mohou být předmětem jeho kontroly, jsou-li vyvozené závěry zjevně neodůvodněné nebo arbitrární, a tedy z ústavního hlediska neomluvitelné a neudržitelné, a současně mají za následek porušení základního práva nebo svobody. Upozornil, že při rozhodování o náhradě nákladů řízení postupuje zdrženlivě, když uvedená problematika má akcesorickou povahu. Protiústavní jsou též taková rozhodnutí, jejichž odůvodnění je odchýlné od věci samé nebo extrémně nelogické se zřetelem na prokázané skutkové a právní skutečnosti. Obdobně to platí i tehdy, když závěry, kterými se obecný soud ve svém rozhodování řídil, by v zásadě popřely účel a význam zákonného předpisu. Rozhodnutí vnitrostátního soudu možno považovat za svévolné a narušující spravedlivost řízení pouze tehdy, jsou-li v něm uvedené důvody založené na zjevné skutkové nebo právní chybě, důsledkem čehož dochází k odepření spravedlivosti.

Dále Ústavní soud uvedl, že § 251 občanského soudního řádu („civilného sporového poriadku“) ponechává úvahu o tom, co jsou prokázané, odůvodněné a účelně vynaložené výdaje na soudu. Soud musí každý výdaj posuzovat jednotlivě a jeho úvaha nesmí být nelogická, v rozporu s legální definicí a účelem náhrady nákladů řízení. Úkolem soudu prvního stupně bylo posoudit účelnost výdajů ža-

lobce, který je tou samou osobou jako jediný jednatel advokátní kanceláře, která jej zastupovala. Dotčený předpis nezakazuje advokátovi coby straně sporu, aby se nechal zastoupit vlastní kanceláří. Uvedené však neznamená, že to nemusí být zohledněné při rozhodování o důvodnosti náhrady ve spojení s ostatními okolnostmi konkrétní věci.

Okresní soud ve věci zkoumal kritérium účelnosti a vypořádal se s námitkami stěžovatelů. Jeho závěr o účelnosti nákladů právního zastoupení však nesleduje legitimní cíl a smysl zastoupení advokátem a náhrady nákladů takového zastoupení. Při zastoupení advokátní kanceláří jednotlivé úkony při poskytování právních služeb realizuje a účastní se na nich konkrétní advokát, neboť pouze advokáti mohou být společníky a jednatelem obchodní společnosti poskytující právní služby. Ve věci stěžovatelů úkony právní služby, za kterou byla žalobci přiznána náhrada, materiálně vykonával sám žalobce jako advokát, i když formálně jako jednatel zastupující advokátní kanceláře.

Faktickému zastoupení žalobce sebou samým chybí hospodářský účel přidané hodnoty právního zastoupení stran advokátem v civilním sporu. Absentuje v něm smysl a účel zastoupení kvalifikovaným zástupcem, jenž ve prospěch klienta s nadhledem přímo neúčastné osoby formuluje odborné a přesvědčivé argumenty ve prospěch klienta. I když jsou formálně žalobce a jeho zástupce odlišné osoby, jednotlivé úkony ve skutečnosti vykonával sám žalobce. Pokud by na uvedené zastoupení žalobce vynaložil prostředky, navzdory zjevné možnosti vykonat uvedené

úkony bez zastoupení vlastní advokátní kanceláří za dosažení totožného výsledku řízení jako celku nebo obsahu a kvality úkonů, nemožno je považovat za účelně vynaložené výdaje a zatěžovat jejich náhradou protistranu. Soud prvního stupně tedy vyložil předmětné ustanovení formalisticky. Je neúčelné, aby stejná osoba byla stranou a na základě zplnomocnění též zastupujícím advokátem, i když advokacii vykonává jako jediný jednatel dotčené advokátní kanceláře.

Ústavní soud konstatoval, že též advokát jako strana sporu má právo se nechat zastoupit, avšak je úkolem obecných soudů při rozhodování o nákladech jednotlivě posuzovat účelnost výdajů zastoupení. Kategorie účelnosti nákladů vychází z obecných zásad efektivity, přiměřenosti sporného řízení a při její aplikaci je potřeba zohlednit praktickou a logickou rovnováhu. Namítaný závěr prvostupňového soudu, který fakticky připouští účelnost zastoupení advokáta coby strany sporu sebou samým, možno považovat za extrémně nelogický, jelikož není výsledkem teleologického výkladu kategorie účelnosti nákladů. Namítaným usnesením došlo k porušení základních práv stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 46 odst. 1 Ústavy a na vlastnictví majetku podle čl. 20 odst. 1 Ústavy, jakož i práv na spravedlivé soudní řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a na ochranu vlastnictví podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Namítané rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena k dalšímu řízení.

Lívia Ivánková



Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek ze dne 12. 7. 2023, věc [2023] UKSC 26, McCulloch a ostatní proti Forth Valley Health Board (Scotland)

K povinnosti lékaře informovat pacienta o další možnosti léčby v situaci, kdy podle názoru lékaře tato jiná léčba není vhodná

Úplné znění rozhodnutí
Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království rozhodl, že lékař není povinen informovat pacienta o léčebných postupech, které lékař nepovažuje za vhodné. Toto pouze za předpokladu, že tento jeho názor je zastáván i dalšími lékaři působícími v tomto oboru. V takovém případě tedy nebude neinformování pacienta považováno za nedbalostní porušení lékařovy povinnosti.

Pan McCulloch (39 let) zemřel v důsledku zástavy srdce. V době dvou až tří týdnů před svou smrtí byl dvakrát přijat do nemocnice (Forth Valley Royal Hospital). V obou případech si stěžoval na bolest na hrudi spojenou s dalšími obou případech také zůstal v nemocnici několik dní a následně byl propuštěn s předepsanými antibiotiky s tím, že bylo konstatováno zlepšení jeho stavu. Lékařka (konzultující kardioložka), která provedla vyšetření echokardiogramem (v průběhu léčení pana McCullocha celkem třikrát), dospěla k závěru, že příznaky pana McCullocha

neodpovídají standardní diagnóze perikarditidy (zánětu v blízkosti srdce), přičemž v této diagnóze setrvala jak po prvním, tak po druhém pobytu pana McCullocha v nemocnici. V průběhu druhého pobytu lékařka pana McCullocha navštívila. Ten vypadal lépe než při dřívější návštěvě lékařkou a tvrdil, že již netrpí bolestmi na hrudi. Lékařka tak dospěla k závěru, že není důvod k obavám a nebyla tedy toho názoru, že je potřebné předepsat další léčbu. Nepředepsala mu tudíž ani nesteroidní protizánětlivé léky („NSAID“) jako je ibuprofen, jelikož jejich předepsání ve svém profesionálním úsudku nepovažovala za vhodné. Dále tvrdila, že v případě, že by si pacient stěžoval na bolest, by tyto léky pravděpodobně předepsala. Vzhledem k tomu, že předepsání NSAID nepovažovala lékařka za vhodnou léčbu, neinformovala pana McCullocha ani o rizicích či naopak benefitech v případě jejich předepsání. Po svém druhém pobytu byl pan McCulloch propuštěn, přičemž den po svém propuštění z nemocnice zemřel. Vdova po panu McCullochovi následně vznesla žalobu, v níž tvrdila, že smrt jejího manžela byla zapříčiněna lékařkou, která porušila svou povinnost tím, že pana McCullocha neinformovala o tom, že NSAID jsou pro něj možnou variantou léčby. Ze znaleckého posouzení vyplynulo, že část lékařských expertů by panu McCullochovi NSAID předepsala, naopak existovala i skupina lékařů (*responsible body of medical opinion*), která by léčbu pomocí NSAID panu McCullochovi nepředepsala.

Nejvyšší soud musel v tomto případě posoudit, které právní kritérium by mělo být použito při posuzování, zda je jiná možná léčba vhodná a zda je tedy třeba o ní pacienta informovat. Konkrétně se tedy musel zaobírat otázkou, zdali lékařka v tomto případě dosáhla či nedosáhla požadovaného standardu přiměřené péče tím, že pacienta neinformovala o jiné možnosti léčby v situaci, kdy podle jejího názoru nebyla tato jiná léčba vhodná/rozumná. To vše za situace, kdy byl názor této lékařky o nevhodnosti této jiné léčby podpořen názory jiných lékařů.

Nejvyšší soud v daném případě rozhodl, že lékařka neporušila svou povinnost a nejednala nedbalostně. Konkrétně vyvodil, že na posouzení toho, co představuje jinou vhodnou léčbu, se použije tzv. kritérium profesní praxe (*professional practice test* [1]). Toto lze tedy v kontextu daného případu vyložit tak, že neinformování pacienta o dal-

ším léčebném postupu (předepsání NSAID), který lékař nepovažuje za vhodný/rozumný (zde z důvodu, že pacient netrpěl bolestmi a diagnóza perikarditidy nebyla zřejmá) není porušením povinnosti lékaře informovat pacienta. Toto vše za předpokladu, že dle zjištění soudu existují názory jiných lékařů, které tento závěr lékaře podporují (a které v tomto případě existovaly). Nejvyšší soud toto dále dokresluje na hypotetickém příkladu. Lékař stanoví diagnózu, přičemž na tuto diagnózu existuje deset možných způsobů léčby. Lékař na základě svého klinického úsudku rozhodne, že pouze čtyři z nich jsou pro pacienta vhodné/rozumné (přičemž vhodnou léčbou může být i žádná léčba) a toto jeho rozhodnutí je podpořeno názory jiných lékařů v oboru. Povinností lékaře je pak informovat pacienta o jím doporučované léčbě a dalších třech léčebných postupech, které považuje za vhodné, výhodách a nevýhodách těchto léčebných postupů a jejich rizicích. Lékař nejedná nedbalostně, pakliže pacienta neinformuje o dalších šesti léčebných postupech, které, přestože jsou možné, lékař nepovažuje za rozumné/vhodné. Zúžení možných léčebných postupů na vhodné/rozumné léčebné postupy je výkonem klinického úsudku, na který by mělo být aplikováno kritérium profesní praxe. Nejvyšší soud zdůraznil, že toto neznamená, že by lékař měl informovat pouze o léčbě, kterou on sám pro pacienta upřednostňuje, naopak musí informovat o všech *vhodných* léčebných postupech.

V daném případě tak lékařka nejednala nedbalostně. Její názor, že předepsání NSAID za situace, kdy pacient netrpěl bolestmi a nejevil jasné známky perikarditidy, není vhodný léčebný postup, totiž byl podpořen názory jiných lékařů v oboru. Z tohoto důvodu tedy lékařka neporušila svou povinnost informovat pacienta, když mu nesdělila informace o tomto léčebném postupu.

Jana Zápotocká

[1] Jedná se o kritérium používané ve Spojeném království za účelem posouzení, zdali lékař jednal nedbalostně při stanovení diagnózy či při léčebném postupu. Pro určení, zdali jednal lékař nedbalostně, je nutné posoudit, zdali lékař jednal v souladu s praxí, která je alespoň skupinou lékařů v oboru uznávána jako vhodná.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA



Zdroj

Rozsudek ze dne 7. 2. 2023 ve věci B. proti Rusku, č. 36328/20

Sekundární viktimizace nezletilého dítěte coby zvlášť zranitelné oběti sexuálního zneužívání v důsledku způsobu vedení trestního řízení s pachatelem

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva posuzoval stížnost B. – mimořádně zranitelné nezletilé dívky, která byla sexuálně zneužita. Stěžovatelka ve stížnosti namítala, že byla během vyšetřování věci a následného soudního řízení vystavena sekundární viktimizaci v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány projevily naprostou neúctu k utrpení stěžovatelky a že žalovaný stát neochránil stěžovatelčinu osobní integritu v průběhu trestního řízení proti údajným pachatelům jejího sexuálního zneužívání, což vedlo k její sekundární viktimizaci.

Stěžovatelka se narodila v roce 2007. V roce 2018 jí zemřela matka, následně byla na žádost otce umístěna do dětského domova a posléze do pěstounské péče. V únoru 2019 se v rámci psychologického vyšetření svěřila, že byla v letech 2014–2017 sexuálně zneužita. Téhož měsíce byla zahájena trestní řízení se čtyřmi muži, přičemž v rámci vyšetřování se stěžovatelka musela účastnit opakovaných výsledků o svém sexuálním zneužívání. První výslech stěžovatelky byl natočen na video, nahrávka však byla téhož dne ztracena kvůli technické závadě, musela tak své vyprávění o zneužívání zopakovat. Celkem byla vyslechnuta dvanáctkrát (třikrát v každém z případů) čtyřmi různými vyšetřovateli, přičemž výslechy probíhaly v běžných kancelářích. Stěžovatelka taktéž musela zopakovat své výpovědi na místech, kde mělo ke zneužívání docházet, identifikovat a osobně konfrontovat pachatele a byla znovu vyslýchána v rámci soudního řízení vedeného s jedním z pachatelů. Dle odborného posudku trpěla posttraumatickým stresovým syndromem způsobeným jejím sexuálním zneužíváním, smrtí matky a účastí na trestním řízení. U stěžovatelky byly také zjištěny akutní sebepoškozovací a sebevražedné projevy. V prosinci 2021 musela být umístěna pod dohled psychiatra a vyžadovala dlouhodobou léčbu.

Stěžovatelka před Soudem namítala, že byla během vyšetřování a následného soudního řízení vystavena sekundární

viktimizaci v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Úkolem Soudu v dané věci tak bylo posoudit, zda stát poskytl dostatečnou ochranu její osobní integritě, a to ve světle její zvláštní zranitelnosti v důsledku nízkého věku a tvrzeného sexuálního zneužívání. Při výkladě závazků státu v této oblasti Soud zohlednil relevantní mezinárodní nástroje, zejména Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním (tzv. „Lanzarotská úmluva“).

Ve vztahu k opakovaným výsledkům stěžovatelky a k pořízení videozáznamu prvního z výsledků, který však byl téhož dne ztracen, Soud připomněl, že aby se počet výsledků omezil na minimum a zabránilo se tak další traumatizaci obětí, doporučuje Lanzarotská úmluva použití videozáznamů jako důkazů [1]. Zabezpečení videozáznamu stěžovatelčiny první výpovědi tak bylo nesmírně důležité. Nic však nenasvědčuje tomu, že by existovaly odpovídající postupy, které by to zajistily. Po jeho ztrátě nebyla provedena žádná opatření, která by zabránila tomu, aby stěžovatelka musela opakovat příběh o svém zneužívání a znovu prožívat trauma. Skutečnost, že probíhala čtyři samostatná řízení, nebránila použití stejných relevantních důkazů v různých řízeních. V důsledku výše uvedených nedostatků musela stěžovatelka své výpovědi o zneužívání opakovat ještě několikrát, nezbytnost opakovaných výsledků přitom nebyla jasně prokázána.

Nejenže byla stěžovatelka vyslýchána opakovaně, ale navíc ji vyslýchali čtyři různí vyšetřovatelé, z nichž tři byli muži, což pro ni znamenalo ještě větší stres. Lanzarotská úmluva přitom stanoví, že všechny výslechy dítěte by měly být, pokud možno, vedeny stejnou osobou [2]. Nic nenasvědčuje tomu, že by v praxi nebylo možné, aby výslech stěžovatelky vedla vždy stejná osoba a aby byla touto rolí pověřena osoba ženského pohlaví, která by zmírnila stěžovatelčiny obavy. Nic také nenasvědčuje tomu, že by vyšetřovatelé zapojení do řízení o pohlavním zneužívání stěžovatelky coby nezletilé osoby byli za tímto účelem speciálně vyškoleni.

Lanzarotská úmluva dále v případě výslechu dítěte předpokládá existenci prostor určených nebo upravených k tomuto účelu, všech dvanáct výslechů stěžovatelky se však uskutečnilo v běžných kancelářích [3]. Krom těchto četných výslechů na stanici opakovala stěžovatelka své výpovědi i v prostorách bytů, kde k jejímu zneužívání došlo, což její trauma ještě prohloubilo. Nezbytnost uvedení postupu však orgány nijak neprokázaly, navíc ve vztahu k některým pachatelům jim postačovala verifikace stěžovatelčiných tvrzení pouze prostřednictvím fotografií. V jednom z bytů byl při takovém úkonu navíc přítomen bratr jednoho z pachatelů, což její stres ještě umocnilo a vláda neprokázala, že by jeho přítomnost byla nutná a převážila nad zájmy stěžovatelky.

Za obzvláště alarmující považuje Soud kontakt stěžovatelky s údajnými pachateli. Lanzarotská úmluva požaduje, aby se, pokud to nevyžaduje nejlepší zájem dítěte nebo vyšetřování a řízení, v prostorách soudu a orgánů činných v trestním řízení zabránilo kontaktu oběti s pachateli [4]. Stěžovatelka byla nucena osobně identifikovat dva pachatele. Přestože byla v místnosti s jednosměrným zrcadlem, měla strach, že ji pachatelé uvidí. Při jedné takové příležitosti dokonce z důvodu pochybení vyšetřovatele pachatel vstoupil do místnosti, kde se stěžovatelka nacházela, což ji velmi vyděsilo. Situace byla dále ještě zhoršena tím, že jednomu z pachatelů asistovali dva právníci, kteří stěžovatelku podrobili intenzivnímu výslechu. Nebyly nabídnuty žádné alternativy, které by obhajobě umožnily klást otázky způsobem, který by byl pro stěžovatelku méně rušivý.

Během výše uvedených vyšetřovacích úkonů vykazovala stěžovatelka dle zpráv psychologů známky psychického traumatu typického pro dětské oběti sexuálního zneužívání, s čímž byli vyšetřovatelé obeznámeni. Stěžovatelce sice byla během vyšetřování poskytnuta asistence psychologů, jejich stanoviska však byla příslušnými orgány z velké části ignorována. I když vyšetřovatelé přijali určitá opatření s cílem stěžovatelku ochránit (zproštění účasti na vyšetřovacích úkonech nebo konfrontace s jedním z obviněných), tato rozhodnutí nebyla koordinována mezi jednotlivými zúčastněnými vyšetřovateli a nebyla uplatněna ve všech dotčených řízeních týkajících se sexuálního zneužívání stěžovatelky.

Jako zvláště zářející označil Soud pokračující výslechy stěžovatelky jak ze strany vyšetřovatelů, tak i prvostupňového soudu v červnu 2020, poté, co skupina soudních znalců ve své zprávě z ledna 2020 diagnostikovala u stěžovatelky duševní poruchu a konstatovala, že její stav vyžadoval léčbu, přičemž její další účast na vyšetřování a soudním řízení nedoporučila. Prvostupňový soud zamítl žádost o přezkoumání uvedené zprávy s odůvodněním, že byla nařazena v jiném řízení týkajícím se údajného sexuálního

zneužití stěžovatelky jiným obžalovaným, ač zákon umožňoval užití stejných důkazů v různých řízeních. Jeho rozhodnutí taktéž postrádalo odůvodnění, z něhož by vyplývalo, že by tímto měla být vážně dotčena práva obhajoby. Prvostupňový soud dále zamítl opakované žádosti státního zástupce o přečtení výpovědi stěžovatelky v přípravném řízení, přičemž neuvedl žádné důvody, proč považoval výslech stěžovatelky u soudu za nezbytný. Stěžovatelka byla podrobena rozsáhlému a podrobnému výslechu ohledně svého sexuálního zneužívání, byla nucena vyslechnout své výpovědi učiněné v přípravném řízení a byla vyslechnuta ohledně údajných nesrovnalostí. Odpovědnosti soudu prvního stupně bylo především zajistit, aby byla při soudním řízení dostatečně chráněna osobní integrita stěžovatelky a aby bylo provedeno náležité vyvážení jejich práv s právy obhajoby. Je zářející, že soudce své rozhodnutí vyslechnout stěžovatelku nijak neodůvodnil a nechal v úvahu její zvláštní zranitelnost jako dětské oběti sexuálního zneužívání, důkazy o znepokojivém stavu jejího psychického zdraví, doporučení znalců směřující proti její účasti na jednání, a dokonce ani žádost psychologa a opatrovníka stěžovatelky o zastavení jejího výslechu z důvodu jejího dalšího traumatizování. Takový postup je neslučitelný s citlivým přístupem, který je ze strany vnitrostátních orgánů vyžadován při vedení trestního řízení ve věci sexuálního zneužívání nezletilé osoby. Lanzarotská úmluva přitom vyžaduje přijetí opatření, aby vzdělávání týkající se práv dětských obětí sexuálního zneužívání bylo dostupné pro všechny osoby činné v řízení, zejména pro soudce, státní zástupce a advokáty [5].

Dle názoru Soudu v projednávané věci vnitrostátní orgány projevily naprostou neúctu k utrpení stěžovatelky, která se nacházela v situaci akutní zranitelnosti z důvodu svého nízkého věku, tragické rodinné situace, umístění v dětském domově a sexuálního zneužívání ze strany několika osob. Žalovaný stát neochránil stěžovatelčinu osobní integritu v průběhu trestního řízení proti údajným pachatelům jejího sexuálního zneužívání, což vedlo k její sekundární viktimizaci. Soud tak jednomyslně uzavřel, že došlo k porušení čl. 3 Úmluvy [6].

Anna Čermáková

[1] Článek 35 Lanzarotské úmluvy.

[2] Tamtéž.

[3] Tamtéž.

[4] Článek 31 Lanzarotské úmluvy.

[5] Článek 36 Lanzarotské úmluvy.

[6] Překlad tohoto rozhodnutí včetně autorského komentáře bude publikován v příštím čísle Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi, který je zdarma dostupný na stránkách Nejvyššího soudu.



Zdroj

Rozsudek velkého senátu ze dne 4. 7. 2023 ve věci Hurbain proti Belgii, č. 57292/16 Ke kritériím pro uplatnění práva být zapomenut

Úplné znění rozsudku Tisková zpráva

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva posuzoval otázku práva být zapomenut za situace, kdy se tohoto práva dovolávala soukromá osoba, o jejíž trestném činu z minulosti byly informace nadále dostupné v elektronickém mediálním archivu, a novinář coby stěžovatel se uloženým opatřením bránil s odkazem na svobodu projevu. Soud při svém posouzení vzal v potaz konkrétní kritéria, jako byla povaha informací, doba, která uplynula od zveřejněných událostí, aktuální zájem o informace, známost dotčené osoby a její chování po událostech, negativní dopady další dostupnosti informací, míra jejich dostupnosti i dopad namítaných opatření na svobodu projevu, resp. svobodu tisku. Shledal, že v projednávané věci ke porušení Úmluvy nedošlo.

Stěžovatelem v projednávané věci je vydavatel deníku Le Soir. V roce 1994 vydal v tištěné verzi článek, v němž zmiňoval G., který pod vlivem alkoholu způsobil smrtelnou autonehodu. V článku bylo mimo jiné uvedeno jeho celé jméno. V roce 2000 byl G. v souvislosti s touto nehodou odsouzen v trestním řízení, trest vykonal a v roce 2006 bylo jeho odsouzení zahalzeno. Deník Le Soir od roku 2008 zpřístupňoval svá archivní vydání zdarma online, a to včetně článku o G. Ten deník žádal o znepřístupnění článku, případně o jeho anonymizaci, přičemž svou žádost odůvodňoval tím, že pracuje jako lékař a že při zadání jeho jména do vyhledávače se předmětný článek nachází ve výsledcích vyhledávání. Obával se z toho důvodu ztráty své práce a pacientů. Posléze se G. obrátil na vnitrostátní soudy, načež byla stěžovateli uložena povinnost článek anonymizovat.

Před Soudem stěžovatel namítal porušení svého práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy. Soud v senátním rozsudku v minulosti dospěl k závěru, že k tvrzenému porušení v daném případě nedošlo. Nyní se měl věci možnost zabývat velký senát. Ten v první řadě konstatoval, že zásah byl stanoven zákonem a sledoval legitimní cíl v podobě ochrany pověsti nebo práv jiných osob. Dále tedy hodnotil, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti.

Uvedl, že digitální archivy tisku jsou chráněny čl. 10 Úmluvy. Podle Soudu musí archivy vzhledem k jejich roli

v podobě zajištění trvalé dostupnosti informací zpravidla zůstat autentické, spolehlivé a úplné. Zachování integrity digitálního archivu tisku by mělo představovat stěžejní princip při posuzování každé žádosti o odstranění nebo pozměnění článku, zvláště nebyla-li zpochybněna zákonost původně vydaného textu. Ačkoliv není právo na svobodu projevu absolutní, vnitrostátní orgány musí být při posuzování žádosti o smazání nebo změnu digitální verze archivovaného článku, jehož zákonost nebyla rozporována, zvláště obezřetné.

Odůvodnění vnitrostátních soudů se zaměřilo na právo být zapomenut, Soud tudíž dále v uvedeném kontextu objasnil rozsah nároků plynoucích z uvedeného práva. Právo být zapomenut je úzce spojeno s čl. 8, tedy právem na respektování dobré pověsti, a to bez ohledu na to, jaká opatření byla za tímto účelem požadována (odstranění nebo změna novinového článku v online archivu nebo omezení přístupu k článku prostřednictvím deindexace). Nepředstavuje přitom samostatné právo chráněné Úmluvou a v rozsahu, v jakém se na něj vztahuje čl. 8, se může týkat pouze určitých situací a informací. Soud doposud nepotvrdil žádné opatření, které by vedlo k odstranění nebo změně informace zveřejněné v souladu se zákonem pro novinářské účely a archivované na internetových stránkách zpravodajského média.

Soud uvedl, že při vyvažování rovnocenných práv je potřeba za dané situace vzít do kontextu následující kritéria: i) povahu archivovaných informací, ii) dobu, která uplynula od dotčených událostí a od jejich původního zveřejnění a zveřejnění online, iii) aktuální zájem o informace, iv) známost osoby, která se domáhá práva být zapomenut, jakož i její chování po událostech, v) negativní dopady další dostupnosti předmětných informací online, vi) míru dostupnosti informací v digitálních archivech a vii) dopad opatření na svobodu projevu, konkrétněji na svobodu tisku. Ve většině případů bude potřeba vzít v úvahu několik kritérií současně, aby bylo možné určit, jaká ochrana má být poskytnuta soukromému životu v porovnání s ostatními dotčenými zájmy a s prostředky použitými k zajištění této ochrany v konkrétní věci.

K povaze archivovaných informací uvedl, že údaje týkající se trestního řízení jsou citlivými údaji. Uvedení celého

jména osoby v tisku v souvislosti s trestním řízením není podle Úmluvy problematické. Vzhledem k tomu, že se článek zabýval věcí související se soudním řízením, byla relevantním kritériem povaha a závažnost dotčeného trestného činu. Skutečnosti uváděné v tisku, ačkoliv tragické, nespádají do kategorie trestných činů, u nichž se vzhledem k závažnosti těchto trestných činů nemění jejich význam. Případ navíc nevzbudil širokou publicitu.

Mezi prvním zveřejněním článku a žádostí o anonymizaci uběhla značná doba (šestnáct let). Za těchto okolností měl G., který vykonal trest a jehož odsouzení bylo zahlazeno, legitimní zájem na tom, aby mu bylo umožněno znovu se začlenit do společnosti, aniž by mu byla trvale připomínána jeho minulost.

Dalším kritériem byl aktuální zájem o dané informace, bylo tedy třeba vyhodnotit, zda předmětný článek nadále přispívá k diskusi ve veřejném zájmu, zda získal historický, výzkumný nebo statistický význam a zda je i nadále relevantní pro zasazení nedávných událostí do kontextu za účelem jejich lepšího pochopení. Uvedené posouzení by se přitom mělo provést z pohledu doby, kdy se dotčená osoba domáhala svého práva být zapomenut. Soud konstatoval, že dvacet let po událostech, které zjevně neměly historický význam, nezvýšila identita osoby veřejný zájem na předmětné informaci v článku, který pouze statisticky přispěl k veřejné diskusi o bezpečnosti silničního provozu, neboť uvedená osoba nebyla veřejně známou.

Kritérium známosti dotčené osoby a jejího chování po událostech by mělo být zkoumáno s ohledem na okolnosti věci a z hlediska doby, kdy osoba žádala, aby bylo respektováno její právo být zapomenut. G. nebyl veřejně známou osobností, nevyhledával pozornost jak v době zveřejnění článku, tak v době umístění článku do digitálního archivu.

Soud se též věnoval negativním důsledkům dostupnosti informací online. Uvedl, že v případě informací týkajících se soudního řízení je při posuzování újmy potřeba zohlednit důsledky další dostupnosti informací pro opětovné začlenění dotčené osoby do společnosti. Při přihlédnutí k době, která uplynula od zveřejnění informace, je třeba zjistit, zda bylo odsouzení zahlazeno a zda došlo k nápravě dané osoby, přičemž je nezbytné mít na paměti, že v popředí je nejen zájem odsouzeného, ale i zájem společnosti jako takové, a že odsouzení jedinci mohou legitimně usilovat o to, aby se po výkonu trestu znovu plně začlenili do společnosti. Nicméně skutečnost, že daná osoba byla rehabilitována, nemůže sama o sobě odůvodnit příznání práva být zapomenut. Co se týče přímo G., Soud se přiklonil k závěru vnitrostátních soudů, že zveřejnění článku v internetovém archivu bylo způsobilé ho stigmatizovat, vážně poškodit jeho pověst v očích pacientů a kolegů a zabránit mu v normálním začlenění do společnosti.

Ohledně míry dostupnosti informací v digitálních archívech Soud konstatoval, že článek obsažený v takovém archivu sám o sobě pravděpodobně nepřitáhne pozornost uživatelů, kteří nehledají informace týkající se konkrétní osoby. Důležité je rovněž zjistit míru dostupnosti archivovaného článku, tedy zda byl k dispozici bez omezení a zdarma, nebo byl přístup naopak omezen. V případě G. byl předmětný článek dostupný bez omezení, což G. působilo újmu. Vzhledem k významu integrity digitálních tiskových archivů by měly vnitrostátní soudy při rozhodování o tom, která z různých opatření, o jejichž uplatnění osoba podávající návrh žádá, upřednostnit to, které by jednak nejlépe odpovídalo cíli sledovanému touto osobou a jednak by nejméně omezovalo svobodu tisku. Přijata mohou být pouze opatření, která sledují uvedený dvojitý cíl. Hodnocení by bylo vhodné provést s ohledem na škálu dostupných opatření. Provozovatel vyhledávače by například mohl: a) uspořádat výsledky vyhledávání tak, aby se odkaz na dotčenou internetovou stránku objevil na méně významném místě v seznamu výsledků, nebo b) úplně nebo částečně vyřadit výsledek vyhledávání na základě konkrétního jména ze seznamu odstraněním odkazu z indexu vyhledávače. Poskytovatel obsahu by mohl provést například následující opatření: a) odstranit část nebo celý text uložený v digitálním archivu, b) anonymizovat údaje o dotčené osobě, c) přidat k textu upozornění, d) odstranit článek z indexu interního vyhledávače, nebo e) nechat článek ve vztahu k vyhledávání na základě jména dotčené osoby deindexovat externími vyhledávači. Je současně třeba vzít v úvahu význam, který je nutno přikládat integritě archivů. V projednávané věci přitom původní, neanonymizovaná verze článku byla stále k dispozici v tištěné podobě.

Vnitrostátní soudy ve věci po pečlivém zvážení rozhodly, že neúčinnějším prostředkem ochrany soukromí G., aniž by nepřiměřeně zasáhly do svobody projevu tisku, je anonymizace článku na internetových stránkách.

Jako poslední Soud posuzoval kritérium dopadu opatření na svobodu projevu, konkrétněji svobodu tisku.

S ohledem na prostor pro uvážení států vnitrostátní soudy pečlivě vyvážily dotčená práva v souladu s požadavky Úmluvy tak, že zásah do práva zaručeného čl. 10 byl omezen na to, co bylo nezbytně nutné, a mohl tak být za okolností případu považován za přiměřený a nezbytný v demokratické společnosti. Nedošlo tedy k porušení čl. 10 Úmluvy [1].

Lívia Ivánková

[1] Překlad tohoto rozhodnutí včetně autorského komentáře bude publikován v příštím čísle Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi, který je zdarma dostupný na stránkách Nejvyššího soudu.



Rozsudek ze dne 23. 3. 2023 ve věci Udovychenko proti Ukrajině, č. 46396/14 Ke svobodě projevu svědka dopravní nehody

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se zaměřil na problematiku svobody projevu tentokrát v kontextu postihu svědkyně dopravní nehody, která médiím popsala, že viděla veřejně známou osobu coby jejího účastníka, a následně jí byla uložena povinnost mimo jiné k náhradě újmy. V této věci Soud v dialogu se svou dosavadní rozhodovací praxí v obdobných věcech hodnotil, zda takovéto svědectví představovalo jednoduše skutkové tvrzení, které by bylo třeba dokazovat, zda stěžovatelka jednala s řádnou péčí, či zda nebylo jejím cílem poškodit něčí dobrou pověst, a v neposlední řadě vzal v úvahu i sankce, které byly stěžovatelce uloženy. S ohledem na okolnosti věci zde Soud shledal, že ke porušení Úmluvy došlo.

Stěžovatelka je Ukrajinskou státní příslušnicí, která byla svědkem dopravní nehody, při níž došlo ke zranění chodce, a ona následně při návštěvě zraněné oběti v nemocnici sdělila novinářům, že z předmětného silničního vozidla viděla po nehodě vystupovat pana M. B., místního politika a syna bývalého poslance B. Na základě jejího sdělení bylo médiu následně tlumočeno, že M. B. na dopravní nehodě, která na lokální úrovni vzbudila mediální zájem, participoval. Stěžovatelka předmětné tvrzení posléze uvedla i v rámci výpovědi na policii.

M. B. a B. uplatnili vůči stěžovatelce soukromoprávní žalobu ve vztahu k jejímu tvrzení, že viděla M. B. z vozidla vystupovat. S tvrzeným nárokem před vnitrostátním soudem uspěli a stěžovatelce bylo uloženo zveřejnit, že její tvrzení bylo nepravdivé a nesprávné, a bylo jí rovněž uloženo uhradit každému z žalobců částku ve výši okolo 4 320 EUR za nemajetkovou újmu a 304 EUR za újmu majetkovou. Do uhrazení předmětné částky bylo stěžovatelce dále zamezeno opustit zemi. Tyto závěry byly potvrzeny rovněž vyšším soudem. Před Soudem stěžovatelka následně namítala zejména porušení svého práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy.

Soud v první řadě shrnul, že vnitrostátní soudní řízení vůči stěžovatelce představovalo zásah do jejího práva na svobodu projevu, mělo podklad v zákoně a rovněž sledovalo legitimní cíl ochrany pověsti druhých, zde tedy dobré pověsti žalobců. Dále se zevrubněji zabýval otázkou, zda byl

tento zásah přiměřený sledovanému legitimnímu cíli a zda byl nezbytný v demokratické společnosti.

V rámci posuzování uvedených otázek Soud zejména konstatoval, že napadená tvrzení stěžovatelky se týkala otázky veřejného zájmu, když se dopravní nehoda stala předmětem lokálního zájmu médií, což vnitrostátní soudy opomněly dostatečně zohlednit. Každopádně vzbuzení mediálního zájmu souviselo i s tvrzením stěžovatelky o přítomnosti M. B., díky čemuž zde existovala objektivní vazba mezi tímto tvrzením a možným zásahem do pověsti žalobců coby veřejně známých osobností.

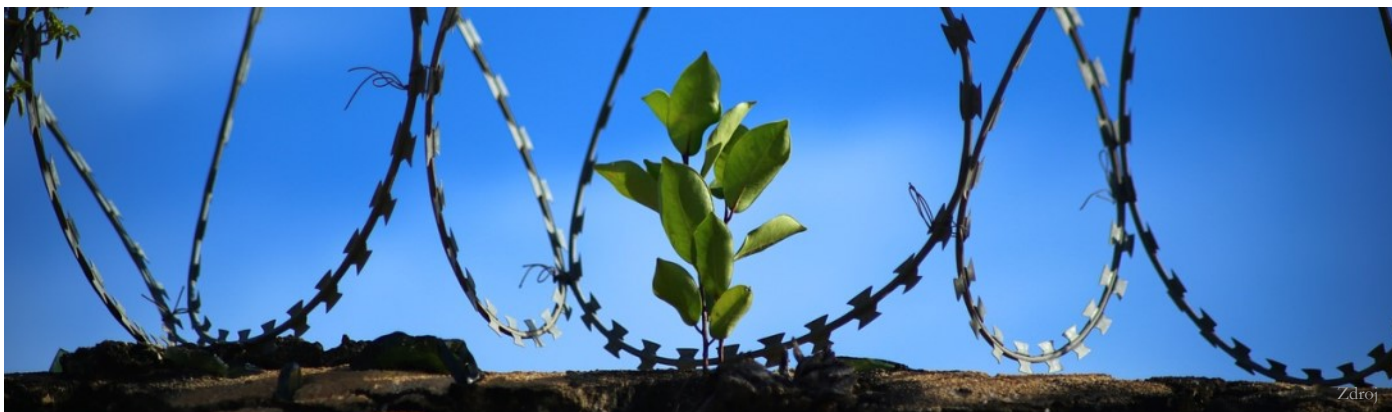
Soud se s vnitrostátními soudy neztotožnil v otázce, zda předmětné tvrzení skutečně představovalo skutkové tvrzení, které bylo v daném případě třeba dokazovat. Ačkoliv vnitrostátní soudy měly za to, že výrok stěžovatelky takovýmto tvrzením byl – a tudíž od ní vyžadovaly důkaz jeho pravdivosti, čemuž nemohla dostát – dle soudu se jednalo spíše o prostý popis děje, jehož byla očitým svědkem. Touto skutečností se projednávaná věc dle názoru Soudu odlišovala od jiných podobných případů, kde rozporovaná tvrzení pocházela kupř. od novinářů, kteří nebyli přímými očitými svědky toho, co tvrdili.

Současně Soud vycházel z toho, že nic nenasvědčovalo tomu, že by stěžovatelka jednala bez řádné péče či že by byla vedena zlou vírou; nic nenasvědčovalo ani tomu, že by stěžovatelka jednala s cílem poškodit dobrou pověst žalobců. Naopak spíše reagovala na otázku novinářů, kterou obdržela v nemocnici při návštěvě zraněné oběti dopravní nehody. Stěžovatelka ke svému tvrzení nedávala ani žádná hanlivá či odsuzující slova, pouze jednoduše popsala, co viděla. Tento popis rovněž odpovídal tomu, co uvedla na policii. Soud byl tedy přesvědčen, že ve věci nebylo třeba rozporovat skutečnost, že stěžovatelka byla přesvědčena o pravdivosti svých tvrzení a jednala v dobré víře.

Na tvrzení stěžovatelky tedy bylo třeba nahlížet jako na skutková tvrzení, která se týkala otázky veřejného zájmu, a nejednalo se o útok na dobrou pověst žalobců. Umožnit takovýto druh projevu svědků událostí (zejména tam, kde není zřejmá žádná zlá víra) je podle Soudu součástí ochra-

ny svobody projevu. V neposlední řadě se Soud pozastavil nad značným postihem, jenž byl stěžovatelce uložen (zveřejnění zpětvzetí tvrzení, uhrazení značné částky a zákaz vycestování ze země do jejího zaplacení), který dle jeho názoru v daném případě postrádal přiměřenost.

Jan Bena



Rozsudek velkého senátu ze dne 26. 9. 2023 ve věci Yüksel Yalçinkaya proti Turecku, č. 15669/20

Odsouzení za trestný čin účasti na teroristické skupině založené v rozhodující míře na tom, že stěžovatel používal konkrétní šifrovanou aplikaci pro zaslání zpráv

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva v případě stěžovatele, který byl v Turecku uznán vinným ze spáchání trestného činu účasti na ozbrojené teroristické skupině, konstatoval porušení jeho práv dle čl. 6, 7 a 11 Úmluvy. Odsouzení stěžovatele totiž ve stěžejní míře spočívalo na skutečnosti, že používal šifrovanou aplikaci ByLock pro zaslání zpráv, která dle tureckých orgánů byla používána členy teroristické skupiny. Soud postupu tureckých soudů vytknul, že používání této aplikace postavily na roveň vědomému a dobrovolnému členství v teroristické skupině a na trestný čin, ze kterého byl stěžovatel uznán vinným, de facto nablížely jako na trestný čin s objektivní odpovědností, čímž došlo ke zjevnému odchýlení od požadavků stanovených vnitrostátním právem. Turecké soudy současně nevyšetřily, na základě čeho dospěly ke závěru, že ByLock nemohl být používán i jinými osobami, než členy teroristické skupiny.

Stěžovatel, turecký státní příslušník, který v rozhodné době pracoval jako učitel, byl uznán vinným z účasti na ozbrojené teroristické skupině známé pod zkratkou FETÖ/PDY, která podle vnitrostátních orgánů stála za pokusem o státní převrat v červenci 2016. Jeho odsouzení bylo v rozhodující míře založeno na zjištění, že používal šifrovanou aplikaci ByLock, která sloužila pro zaslání zpráv a která podle vnitrostátních soudů byla pod zástěrkou globální aplikace určena výhradně pro použití členy FETÖ/PDY. Vnitrostátní soudy závěr ohledně stěžovatelovy viny podpořily dále odkazy na stěžovatelovy podezřelé bankovní aktivity (používal účet u Bank Asya, která byla spojována s FETÖ/PDY) či jeho členství v odborové organizaci a sdružení, které obě měly mít taktéž vazby na zmínovanou teroristickou skupinu. Stěžovatel byl odsou-

zen k trestu odnětí svobody v trvání šesti let a tří měsíců, přičemž jeho odvolání nebyla úspěšná.

Před Soudem stěžovatel namítal, že v jeho případě došlo k porušení čl. 7 Úmluvy, když byl v důsledku extenzivního a svévolného soudního výkladu příslušných zákonů odsouzen na základě jednání, které v dané době nebylo trestným činem. Dále si stěžoval na nesrovnalosti při získávání údajů z aplikace ByLock a jejich použití jako důkazů, jakož i obtíže při jejich zpochybnování a nedostatečné odůvodnění soudních rozhodnutí, čímž dle něj došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Konečně tvrdil, že v jeho případě došlo i k porušení čl. 11 Úmluvy, když jeho členství v legálně založené odborové organizaci a sdružení bylo použito jako důkaz pro jeho odsouzení.

Turecká vláda s odkazem na čl. 15 Úmluvy upravujícího pravidla pro odstoupení od závazků v případě ohrožení argumentovala, že opatření přijatá po pokusu o vojenský převrat, zejména četná legislativní opatření, byla ospravedlněna výjimečným stavem. Soud naléhavost a závažnost situace, s níž se musely turecké orgány a soudy po pokusu o státní převrat vypořádat, uznal. Jelikož čl. 15 výslovně vylučuje výjimku z čl. 7, byl význam výjimky posuzován pouze ve vztahu k ostatním článkům, jichž se stěžovatel dovolával.

Soud se nejdříve zabýval tvrzeným porušením čl. 7 Úmluvy. Shrnuje, že v projednávané věci bylo odsouzení stěžovatele založeno na relevantních ustanoveních tureckého trestního zákoníku vykládaných ve světle zákona o prevenci terorismu a příslušné judikatury tureckého kasačního

soudu, a konstatoval, že tento právní rámec byl v zásadě dostatečně jasný na to, aby stěžovatel mohl vědět, jaké jednání či opomenutí zakládá jeho trestní odpovědnost. Hlavní otázkou, kterou se Soud zabýval, tak bylo, zda bylo stěžovatelovo odsouzení dostatečně předvídatelné vzhledem k požadavkům vnitrostátního práva.

Soud zdůraznil, že pro účely čl. 7 Úmluvy nestačí, aby byl trestný čin jasně stanoven ve vnitrostátním právu. Nerepektování příslušného zákona vnitrostátními soudy nebo jeho nepřiměřený výklad a aplikace v konkrétním případě by mohly samy o sobě znamenat porušení čl. 7. Požadavek, aby trestné činy byly přesně vymezeny zákonem, by byl znemožněn, pokud by vnitrostátní soudy obcházely zákon při jeho výkladu a aplikaci na konkrétní skutkové okolnosti případu.

V projednávané věci vyžadovala definice trestného činu členství v ozbrojené teroristické skupině dle vnitrostátního právního rámce existenci specifických znalostí a úmyslu. Zejména muselo být prokázáno, že obviněný měl organický vztah s organizací na základě kontinuity, rozmanitosti a intenzity svých činností a že věděl, že jde o organizaci, která páchá nebo má za cíl páchat trestné činy, a musel mít konkrétní záměr k realizaci tohoto cíle. Odsouzení za trestný čin mělo následovat pouze v případě, kdy bylo prokázáno, že obviněný jednal vědomě a dobrovolně v rámci hierarchické struktury organizace a přijal její cíle.

Soud uznal, že ByLock nebyl jen obyčejnou komerční aplikací pro zasílání zpráv a že jeho používání mohlo na první pohled naznačovat určitou spojitost s danou teroristickou skupinou. Turecké soudy však jednoduše postavily používání aplikace ByLock na roveň vědomému a dobrovolnému členství v ozbrojené teroristické skupině, a to bez ohledu na obsah zpráv nebo totožnost osob, s nimiž byly zprávy vyměňovány. Vnitrostátní soudy rovněž řádně neprokázaly, že byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, a to včetně nezbytného úmyslu. Zbývající jednání, která byla stěžovateli přičítána, a to používání účtu u Bank Asya a členství v odborové organizaci a sdružení, sloužily pouze jako podpůrné důkazy a měly velmi omezený vliv na výsledek řízení.

Takto extenzivní a nepředvídatelný výklad zákona vytvořil téměř automatickou presumpci viny založenou pouze na používání aplikace ByLock, což stěžovateli téměř znemožnilo zprostit se obvinění, která proti němu byla vznesena. *De facto* se tak na trestný čin, z jehož spáchání byl stěžovatel uznán vinným, pohlíželo jako na trestný čin s objektivní odpovědností, čímž došlo ke zjevnému odchýlení od požadavků stanovených vnitrostátním právem. Rozsah trestného činu, z jehož spáchání byl stěžovatel uznán vinným, tak byl rozšířen v jeho neprospěch způsobem, který stěžovatel nemohl předvídat, což je v rozporu čl. 7 Úmluvy.

Ač Soud uznal, že přístup k obsahu zabezpečených komunikací používaných organizacemi působícími v utajení je značně obtížný, prakticky automatické vyvození trestní odpovědnosti pro ty, kteří tento nástroj použili, by bylo

v rozporu se zásadami zákonnosti a předvídatelnosti, které jsou jádrem ochrany podle čl. 7 Úmluvy. Soud dále uvedl, že si je vědom obtíží, které jsou spojené s bojem proti terorismu a s nimiž se státy setkávají s ohledem na měnící se metody a taktiky používané při páchání teroristických trestných činů. To však neznamená, že by základní záruky zakotvené v čl. 7 mohly být uplatňovány méně přísně pokud jde o stíhání a trestání teroristických trestných činů, i když byly údajně spáchány za okolností ohrožujících státní existenci. Je tak na jednotlivých státech, aby přizpůsobily své zákony o terorismu tak, aby byly schopny účinně bojovat proti vyvíjejícím se hrozbám terorismu a netradičních teroristických organizací v mezích zásady *nullum crimen, nulla poena sine lege*. Soudu tak nezbylo než konstatovat, že v dané věci došlo k porušení čl. 7 Úmluvy.

Ve vztahu k tvrzenému porušení čl. 6 Úmluvy Soud na úvod poznamenal, že vnitrostátní soudy nemohou používat důkazy, ať už elektronické či jiné, způsobem, který by narušoval základní principy spravedlivého procesu. Taktéž uznal, že elektronické důkazy se staly všudypřítomnými v trestních řízeních s ohledem na rostoucí digitalizaci všech aspektů života a že se v mnoha ohledech liší od tradičních forem důkazů a vyvolávají problémy ve vztahu k jejich spolehlivosti, neboť jsou ze své podstaty náchylnější ke zničení, poškození, pozměnění či manipulaci. Používání elektronických důkazů v trestním řízení může pro soudní orgány představovat obtíže, neboť povaha postupů a technologií používaných při shromažďování takových důkazů je složitá, a proto může snižovat schopnost vnitrostátních soudců zjistit jejich pravost, přesnost a integritu. Krom toho nakládání s elektronickými důkazy, zejména pokud jde o zašifrované údaje či údaje velkého objemu či rozsahu, může pro vnitrostátní orgány představovat vážné praktické a procesní problémy jak ve fázi vyšetřování, tak ve fázi soudního řízení. Tyto faktory však neznamenají, že by záruky podle čl. 6 odst. 1 mohly být uplatňovány odlišně, a to ani přísněji ani mírněji.

Ve vztahu k projednávané věci Soud konstatoval, že stěžovatel musel mít zejména možnost důkazy zpochybnit a vznést námitky proti jejich použití v řízení, které je v souladu se zárukami čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Podle Soudu však turecké soudy stěžovateli neposkytly vhodné záruky ve vztahu ke klíčovému důkazu v podobě dat z aplikace ByLock.

Soudy nijak nevysvětlily, proč mu byly zatajeny nezpracované údaje z aplikace ByLock, které shromáždily zpravodajské služby, zejména pokud se týkaly stěžovatele. Stěžovateli rovněž nebyla poskytnuta možnost vyjádřit se k dešifrovaným údajům z aplikace ByLock, které se ho týkaly, což by mu umožnilo zpochybnit oprávněnost závěrů vyvozených z použití této aplikace. Soudy dále nevyhověly žádosti stěžovatele, aby byly nezpracované údaje předloženy k nezávislému přezkoumání za účelem ověření jejich obsahu a neporušenosti. Stejně tak zůstala nezodpovězena řada argumentů vznesených stěžovatelem, které poukázaly na obavy ohledně spolehlivosti důkazů z aplikace ByLock – například nesoulad mezi různými seznamy uživatelů společnosti ByLock vydanými zpravodajskými služba-

mi, jakož i mezi počtem identifikovaných, a nakonec stíhaných uživatelů a počtem stažení této aplikace.

K těmto nedostatkům se přidaly nedostatky v odůvodnění soudů, pokud jde o důkazy získané z aplikace ByLock. Stěžovatel zejména tvrdil, že ByLock bylo možné stahovat z veřejně dostupných obchodů a stránek až do začátku roku 2016, tedy přibližně dva roky, aniž by existoval jakýkoli kontrolní mechanismus. Tento argument vyžadoval další vysvětlení ze strany soudů, a to zejména ohledně toho, jak bylo zjištěno, že ByLock nebyl a nemohl být používán nikým, kdo nebyl „členem“ FETÖ/PDY ve smyslu příslušných ustanovení tureckého trestního zákoníku.

Vnitrostátní soudy celkově neposkytly dostatečné záruky, které by zajistily, že stěžovatel měl skutečnou možnost účinně zpochybnit důkazy proti němu a které by se zabývaly nejvýznamnějšími otázkami tvořícími jádro daného případu a řádně odůvodnily svá rozhodnutí. Takové nedostatky jsou neslučitelné se samotnou podstatou procesních práv stěžovatele podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a podkopávají důvěru, kterou soudy v demokratické společnosti musí vzbuzovat u veřejnosti. Trestní řízení proti stěžovateli proto nesplňovalo požadavky spravedlivého procesu, což bylo v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

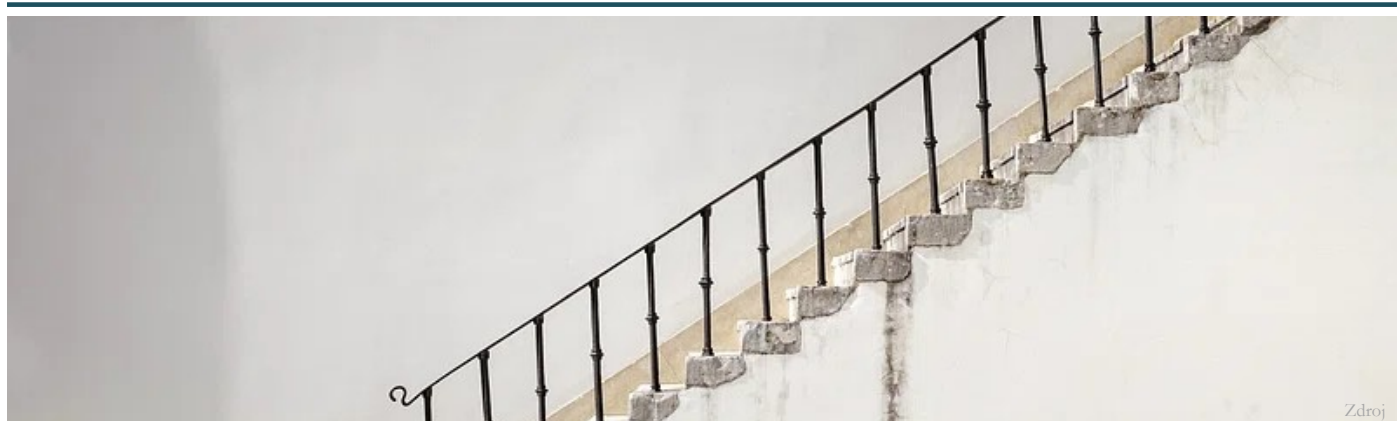
Konečně, žádný z vnitrostátních soudů, včetně těch posuzujících stěžovatelův případ, nezkoumal otázky spravedlivého procesu týkající se důkazů pocházejících z aplikace ByLock z hlediska čl. 15 Úmluvy nebo příslušného ustanovení turecké Ústavy obsahující obdobnou úpravu. Rovněž vláda neposkytla žádné podrobné odůvodnění, zda tyto otázky spravedlivého procesu měly původ ve zvláštních opatřeních přijatých během stavu veřejného ohrože-

ní, a pokud ano, proč byla nezbytná nebo zda byla skutečnou a přiměřenou reakcí na výjimečnou situaci. Omezení stěžovatelových práv na spravedlivý proces proto nelze považovat za nezbytně nutné vzhledem k naléhavosti situace. Opačný závěr by za těchto okolností popřel záruky stanovené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, které se vždy musejí řídit především zásadami právního státu. Platná výjimka podle čl. 15 nedávala orgánům volnou ruku k jednání, které by mohlo vést ke svévolným důsledkům pro jednotlivce.

Co se týče tvrzeného porušení čl. 11 Úmluvy, Soud měl za to, že skutečnost, že se soudní orgány v obžalobě a v rozsudcích opíraly o členství stěžovatele v odborové organizaci a sdružení, ač šlo pouze o podpůrný důkaz, byla dostatečná k tomu, aby představovala zásah do jeho práv. Působnost příslušných ustanovení tureckého trestního zákoníku byla rozšířena způsobem, který nebylo možné předvídat, tedy že zahrnovala členství stěžovatele v odborové organizaci a sdružení za situace, kdy obě tyto organizace před pokusem o státní převrat fungovaly legálně. Soudy nijak nevysvětlily, co vedlo k rozpuštění odborové organizace a sdružení, ani neposoudily, zda stěžovatelovo členství v nich zahrnovalo podněcování k násilí nebo odmítání základů demokratické společnosti. Takový výklad rozšířil působnost zákona způsobem, který stěžovatel nemohl předvídat, a zásah do jeho práv proto nebyl „stanoven zákonem“, což je v rozporu s čl. 11 Úmluvy. Vláda navíc neprokázala, že zásah do práv stěžovatele podle tohoto ustanovení byl nezbytně nutný vzhledem k naléhavé situaci podle čl. 15 Úmluvy. Soud tak konstatoval i porušení čl. 11 Úmluvy.

Anna Čermáková

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE



Rozsudek ze dne 7. 9. 2023 ve věci Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, YN proti Consiliul Superior al Magistraturii, C-216/21 K souladu vnitrostátní úpravy kariérního postupu soudců s unijním právem

Anotovaný rozsudek se na pozadí specifických okolností rumunské justice zaměřil na otázku souladu mechanismu kariérního postupu soudců s požadavky plynoucími z unijního práva. Soudní dvůr nejprve v obecných souvislostech posuzoval otázku, zda z primárního práva plyne pro členské státy povinnost zajistit, aby v rámci řízení o povýšení soudců ve funkci byla dodržena zásada jejich nezávislosti. Uzavřel přitom, že nezávislost a nestrannost soudců představují elementární prvky podstaty práva na účinnou soudní ochranu a na spravedlivý proces, bez nichž by nebylo možné udržovat důvěru veřejnosti v justici a naplnit hodnoty právního státu, na nichž je Unie založena. Proto potvrdil, že pro vnitrostátní úpravu režimu povyšování soudců plyne z primárního práva povinnost zajistit dodržování zásady nezávislosti soudců. S ohledem na tento závěr následně Soudní dvůr konstatoval, že i vnitrostátní úprava, podle níž je režim povyšování soudců k soudu vyššího stupně založen na hodnocení práce a chování kandidátů prováděném komisí složenou z předsedy a soudců tohoto soudu vyššího stupně, může poskytovat záruku nezávislosti, pokud jsou konkrétní podmínky nastaveny tak, že nemohou vyvolávat legitimní pochybnosti o neovlivnitelnosti a neutralitě dotýkajících soudců po jejich povýšení.

Předložené předběžné otázky vyvstaly na pozadí žaloby směřující k částečnému zrušení vnitrostátního rozhodnutí, jímž byl změněn zavedený systém kariérního postupu soudců k soudům vyššího stupně v Rumunsku. Dřívější písemné zkoušky byly nahrazeny hodnocením práce a chování kandidátů za poslední tři roky činnosti, přičemž toto hodnocení provádí komise složená z předsedy a soudců daného soudu vyššího stupně. Podle žalobců podporuje tento mechanismus podřízené chování vůči členům soudů vyšších stupňů, v důsledku čehož může docházet k narušení nezávislosti soudců. Předkládající soud se proto obrátil na Soudní dvůr s otázkami směřujícími ve své podstatě k posouzení, zda zavedený systém kariérního postupu soudců, zejména tvrzená neslučitelnost se zásadou nezávislosti soudců, zakládá rozpor s unijním právem.

Soudní dvůr se nicméně nejprve musel vypořádat s námitkami, jež směřovaly ke zpochybnění jeho pravomoci rozhodovat o předložených otázkách. Dle uplatněných námitek se totiž jedná o otázky dopadající na oblast organizace soudnictví, v níž Unie nemá žádnou pravomoc. Soudní dvůr však připomněl, že byt' otázky organizace soudnictví spadají do pravomoci členských států, nic to nemění na jejich povinnosti dodržovat při výkonu této pravomoci povinnosti, jež pro ně plynou z unijního práva. [1]

Následně se již Soudní dvůr zabýval otázkou, zda musí být čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU“) ve spojení s čl. 2 SEU a čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava týkající se režimu kariérního postupu soudců musí zaručit dodržování zásady nezávislosti soudců.

Soudní dvůr založil své hodnocení na potřebě nahlížet čl. 19 SEU jako vyjádření hodnoty právního státu obecně plynoucí z čl. 2 SEU. Existenci právního státu je totiž inherentní existence účinného soudního přezkumu sloužícího k zajištění dodržování unijního práva, což potvrzuje rovněž čl. 47 Listiny. Členské státy proto musí zajistit, aby soudy splňovaly požadavky na účinnou právní ochranu. Mezi tyto požadavky se přitom řadí i nezávislost a nestrannost soudců, neboť tyto jsou součástí podstaty práva na účinnou právní ochranu a základního práva na spravedlivý proces. Soudní dvůr přitom konkretizoval, že záruky nezávislosti a nestrannosti vyžadují existenci pravidel, jež umožní rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti jednotlivců o neovlivnitelnosti soudů ve vztahu k vnějším skutečnostem a jejich neutralitě ve vztahu k vzájemně se střetávajícím zájmům. Proto je třeba zajistit, aby pravidla použitelná na postavení soudců a výkon jejich funkce umožňovala vyloučit jakýkoliv přímý nebo nepřímý vliv, jenž by mohl ovlivnit směřování rozhodnutí dotýkajících soudců. V opačném případě by totiž mohlo dojít

k narušení důvěry, kterou v demokratické společnosti a právním státě musí justice u jednotlivců vzbuzovat. Tyto vlivy přitom musí být eliminovány a nezávislost a nestrannost zaručeny po celou dobu kariéry soudce, a to včetně povyšovacího postupu.

S ohledem na výše uvedené proto Soudní dvůr uzavřel, že vnitrostátní právní úprava týkající se režimu povyšování soudců musí zaručit dodržování zásady nezávislosti soudců.

Podstatou navazující předběžné otázky bylo konkrétní posouzení souladu vnitrostátní úpravy, podle níž je režim kariérního postupu soudců k soudu vyššího stupně založen na hodnocení práce a chování dotýčných osob prováděném komisí složenou z předsedy a soudců tohoto soudu vyššího stupně, s příslušnými ustanoveními primárního práva a Listiny.

Soudní dvůr na úvod svého posouzení nejprve připomněl, že členské státy nemohou změnit své právní předpisy způsobem, jenž by vedl ke snížení úrovně ochrany hodnoty právního státu vyjádřené čl. 19 SEU. Takto negativní zásah do hodnoty právního státu lze přitom spatřovat ve změnách zasahujících nebo ohrožujících nezávislost soudců. Současně nicméně konstatoval, že konkrétní posouzení naplnění vyžadovaného standardu ochrany právního státu náleží předkládajícímu soudu. V rámci poskytnutí užitečné odpovědi se však uchýlil k poskytnutí prvků výkladu unijního práva, jež by mohly být pro předkládající soud užitečné při posuzování účinků ustanovení unijního práva. [2]

V této souvislosti nejprve poznamenal, že ačkoliv účast hodnotící komise může v zásadě přispět k zobjektivnění kariérního postupu soudců, je zapotřebí, aby i tento orgán sám skýtal záruky nezávislosti. Za tímto účelem je třeba vyhodnotit podmínky jmenování členů hodnotící komise, jakož i způsob, jímž plní svou úlohu. Ve vztahu k projednávané věci tak například Soudní dvůr dospěl k závěru, že tento požadavek byl naplněn, neboť členy hodnotící komise byli soudci příslušného soudu vyššího stupně, kteří jsou sami povinni poskytovat záruky nezávislosti.

Za neslučitelnou s čl. 19 SEU nebyla v obecné rovině shledána ani potenciální situace koncentrace pravomocí v rukou některých členů hodnotící komise. K založení této neslučitelnosti by podle Soudního dvora bylo zapotřebí prokázat, že tato koncentrace může sama o sobě nebo ve

spojení s dalšími faktory zajistit dané osobě schopnost ovlivnit směřování rozhodnutí dotýčných soudců, což by mohlo zavdat příčinu představě o nedostatku jejich nezávislosti.

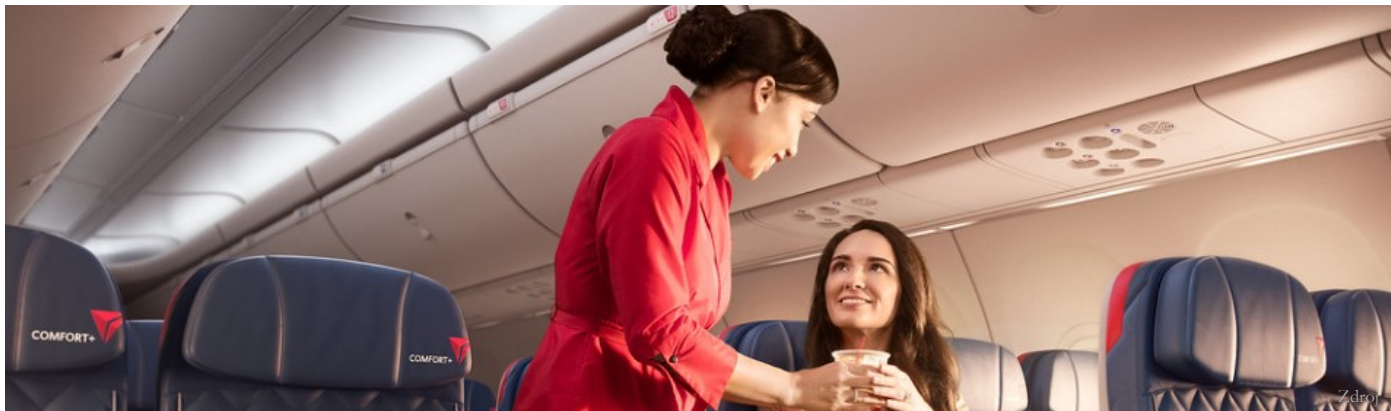
Co se týče hmotněprávních podmínek pro přijetí rozhodnutí o povýšení, vyplynulo z konkrétních okolností případu, že hodnoceny byly prvky jako schopnost analýzy a syntézy, jasnost a logika argumentace, respektování judikatury vyšších soudů, jakož i chování kandidátů. Veškerá tato kritéria jsou přitom značně diverzifikována a posuzována objektivně na základě ověřitelných skutečností, což jsou prvky, jež omezují riziko, že by v postupu povyšování zavládlo volné uvážení. Stejně tak ve vztahu k procesním podmínkám přijímání rozhodnutí o povýšení podle Soudního dvora nic nespovídá ve prospěch závěru, že by mohly ohrozit nezávislost soudců. To vyplývá jednak z povinnosti hodnotící komise uvést odůvodnění svých hodnotících závěrů, jednak z možnosti tyto závěry napadnout jak při samotném pohovoru, tak posléze po zveřejnění výsledků.

V obecné rovině proto Soudní dvůr uzavřel, že čl. 2 a 19 SEU a čl. 47 Listiny nebrání vnitrostátní úpravě, podle níž je režim kariérního postupu soudců k soudu vyššího stupně založen na hodnocení práce a chování kandidátů prováděném komisí složenou z předsedy a soudců tohoto soudu vyššího stupně, pokud jsou konkrétní podmínky nastaveny tak, že nemohou vyvolávat legitimní pochybnosti o neovlivnitelnosti a neutralitě dotýčných soudců po jejich povýšení.

Patrik Provazník

[1] Rozsudek ze dne 18. 5. 2021 ve spojených věcech Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ proti Inspectoria Judicială (C-83/19), Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, Asociația „Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor“ proti Consiliul Superior al Magistraturii (C-127/19), PJ proti QK (C-195/19), SO proti TP a dalším, GD, HE, IF, JG (C-291/19), Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, Asociația „Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor“, OL proti Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Procurorul General al României (C-355/19), a AX proti Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (C-397/19), bod 111 a tam citovaná judikatura.

[2] *Ibid.*, bod 201 a tam citovaná judikatura.



Rozsudek ze dne 6. 7. 2023 ve věci D. B. proti Austrian Airlines AG, C-510/21 Výklad pojmu nehoda podle čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy

Úplné znění rozsudku Tisková zpráva

Soudní dvůr rozhodl, že čl. 17 odst. 1 Úmluvy o sjednocení některých pravidel pro mezinárodní leteckou dopravu, uzavřené v Montrealu dne 28. 5. 1999, podepsané Evropským společenstvím dne 9. 12. 1999 a schválené jeho jménem rozhodnutím Rady 2001/539/ES ze dne 5. 4. 2001 („Montrealská úmluva“) musí být vykládán v tom smyslu, že poskytnutí neadekvátní zdravotnické první pomoci cestujícímu na palubě letadla, která měla za následek zhoršení zranění způsobených „nehodou“ ve smyslu tohoto ustanovení, musí být považováno za součást této nehody.

V rámci letu společnosti Austrian Airlines byl jeden z cestujících zraněn poté, co z vozíku s občerstvením vypadla nádoba s horkou kávou. Na palubě letadla mu byla poskytnuta první pomoc, která však měla být dle tvrzení cestujícího nedostatečná, což mělo jeho zdravotní stav zhoršit. Z uvedeného důvodu se cestující domáhal náhrady škody a určení odpovědnosti letecké společnosti před rakouskými soudy. Společnost Austrian Airlines před vnitrostátními soudy namítala promlčení lhůty stanovené Montrealskou úmluvou. Cestující naopak namítal, že Montrealská úmluva se v jeho věci neuplatní, neboť první pomoc nespadá pod pojem „nehoda“ ve smyslu této úmluvy. V této souvislosti se vnitrostátní soud obrátil na Soudní dvůr.

Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda musí být čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy vykládán v tom smyslu, že poskytnutí neadekvátní zdravotnické první pomoci cestujícímu na palubě letadla, jež mělo za následek zhoršení zranění způsobených „nehodou“ ve smyslu tohoto ustanovení, musí být rovněž považováno za součást této nehody. Uvedl, že podle uvedeného ustanovení odpovídá dopravce za škody následkem smrti nebo zranění cestujícího, pokud k nehodě, která způsobila smrt nebo zranění, došlo na palubě letadla nebo během činností při nástupu do letadla nebo výstupu z něj. Pojem „nehoda“ přitom musí být chápán jako nepředvídaná neúmyslná škodná událost, která nevyžaduje realizaci rizika spojeného s leteckou dopravou nebo existenci souvislosti mezi „nehodou“ a provozem nebo pohybem letadla.

Soudní dvůr upozornil, že vznik újmy nelze vždy přičítat ojedinělé události, je-li tato újma důsledkem souboru vzájemně závislých událostí. V případě souboru vnitřně spjatých událostí, které následují bez přerušení v prostoru a čase, je třeba mít za to, že tento celek představuje jedinou a tutéž „nehodu“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy. Je tomu tak též v situaci, kdy pád konvice s horkou kávou způsobil cestujícímu opaření a vyžadoval okamžité poskytnutí zdravotnické první pomoci ze strany palubního personálu. S ohledem na prostorovou a časovou kontinuitu mezi pádem této konvice a zdravotnickou první pomocí poskytnutou takto zraněnému cestujícímu nelze zpochybnit existenci příčinné souvislosti mezi tímto pádem a zhoršením zranění způsobených uvedeným pádem z důvodu poskytnutí neadekvátní zdravotnické první pomoci.

Uvedený výklad je též souladný s cíli sledovanými Montrealskou úmluvou. Podle třetího pododstavce preambule předmětné úmluvy se státy, které jsou smluvními stranami této úmluvy a uznávají „význam zajištění ochrany zájmů spotřebitelů v mezinárodní letecké dopravě a nutnost zajištění spravedlivých náhrad na základě principu odškodnění“, rozhodly stanovit režim objektivní odpovědnosti leteckých dopravců. Takový režim nicméně obnáší, jak plyne z pátého pododstavce preambule uvedené úmluvy, že bude chráněno „spravedlivé vyvážení zájmů“ leteckých dopravců a cestujících. Předmětné ustanovení přitom tím, že omezuje pojem „nehoda“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy na soubor vnitřně spjatých událostí, které na sebe navzájem navazují bez přerušení v prostoru a čase, umožňuje cestujícím dosáhnout snadného a rychlého odškodnění, aniž by bylo na letecké dopravce kladeno velmi těžké, obtížně určitelné a vyčíslitelné břemeno náhrad, které by mohlo ohrozit, či dokonce ochromit jejich hospodářskou činnost. Okolnost, že dotyčný letecký dopravce v tomto ohledu porušil povinnosti řádné péče a zajištění bezpečnosti, nemůže zpochybnit tuto kvalifikaci. Pro účely kvalifikace „nehody“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 Montrealské úmluvy totiž stačí, aby událost, která způsobila smrt nebo zranění cestujícího, nastala na palubě letadla nebo během činností při nástupu do letadla nebo výstupu z něj.

Ustanovení čl. 17 odst. 1. Montrealské úmluvy tudíž musí být vykládáno tak, že poskytnutí neadekvátní zdravotnické první pomoci cestujícímu na palubě letadla, která měla za následek zhoršení zranění způsobených „nehodou“ ve smyslu tohoto ustanovení, musí být považováno za součást této nehody.

Lívia Ivánková



Rozsudek ze dne 14. 9. 2023 ve věci Extéria s.r.o. proti Spravíme, s.r.o., C-393/22 Mezinárodní příslušnost a smlouva o smlouvě budoucí

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr rozhodl, že čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („nařízení Brusel I bis“) musí být vykládán tak, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, nespadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu uvedeného ustanovení.

Žalobkyně v původním řízení uzavřela s žalovanou v původním řízení smlouvu o smlouvě budoucí týkající se budoucího uzavření franchisové smlouvy, která by žalované v původním řízení umožnila provozovat a řídit franchisové pobočky žalobkyně v původním řízení na Slovensku. Uvedená smlouva o smlouvě budoucí obsahovala kromě povinnosti danou smlouvu v budoucnosti uzavřít i některé náležitosti této další smlouvy a rovněž povinnost žalované v původním řízení zaplatit zálohovou platbu ve výši 20 400 EUR plus daň z přidané hodnoty a smluvní pokutu ve výši této zálohy (dále jen „smluvní pokuta“) pro případ, že povinnost uzavřít smlouvu nebude splněna. Zálohová platba sloužila nejen k zajištění uvedeného závazku, ale též pro utajení všech informací obsažených v dané smlouvě o smlouvě budoucí a týkajících se franchisového konceptu žalobkyně. V uvedené smlouvě o smlouvě budoucí byla mimoto zakotvena možnost žalobkyně odstoupit od smlouvy v případě nezaplacení sjednané zálohy žalovanou v uvedeném termínu. Smlouva o smlouvě budoucí stanovila použití českého práva, přičemž dohoda o příslušnosti ujednána nebyla. Žalobkyně tvrdila, že žalovaná porušila povinnost zaplatit dotčenou zálohovou platbu, načež žalobkyně odstoupila od smlouvy a domáhala se zaplacení smluvní pokuty. Spor se dostal k Nejvyššímu soudu, kde

žalovaná rozporovala posouzení povahy nároku na zaplacení smluvní pokuty. Nejvyšší soud předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda musí být čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis vykládán v tom smyslu, že pojem „smlouva o poskytování služeb“ zahrnuje též smlouvu o smlouvě budoucí (*pactum de contrahendo*), v níž se strany zavázaly k povinnosti uzavření budoucí smlouvy, jež by byla smlouvou o poskytování služeb ve smyslu tohoto ustanovení.

Soudní dvůr na úvod konstatoval, že podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis musí být vykládán v tom smyslu, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, tedy smluvní závazek, jehož porušení je základem žaloby, spadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení.

Připomněl, že podle ustálené judikatury musí být výraz „smlouva nebo nároky ze smlouvy“, uvedený v čl. 7 bodě 1 písm. a) nařízení Brusel I bis, a výraz „poskytování služeb“, uvedený v čl. 7 bodě 1 písm. b) druhé odrážce téhož nařízení, vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematické a cílům tohoto nařízení, aby bylo zajištěno jeho jednotné uplatňování ve všech členských státech. Předmětné výrazy proto nemohou být chápány jako odkaz na kvalifikaci právního vztahu projednávaného před vnitrostátním soudem v příslušném vnitrostátním právu [1]. Nařízení Brusel I bis usiluje o sjednocení pravidel o soudní příslušnosti v občanských a obchodních věcech prostřednictvím pravidel pro určení příslušnosti, která budou vysoce předvídatelná, a sleduje tak cíl právní jistoty, který spočívá v posílení právní ochrany osob usazených v Evropské unii tím, že zároveň umožňuje žalobci snadno

určit soud, u něhož může podat žalobu, a žalovanému přiměřeně předvidat, u kterého soudu může být žalován. Systém určení obecné příslušnosti stanovený v kapitole II nařízení Brusel I bis je navíc založen na obecném pravidle, které je uvedeno v jeho čl. 4 odst. 1 a podle kterého osoby, jež mají bydliště na území některého členského státu, mohou být žalovány u soudů tohoto členského státu bez ohledu na státní příslušnost účastníků řízení. Kapitola II oddíl 2 tohoto nařízení stanoví řadu zvláštních pravidel pro určení příslušnosti, mezi něž patří i pravidlo uvedené v čl. 7 bodě 1 daného nařízení, pouze jako výjimku z tohoto obecného pravidla pro určení příslušnosti soudů místa bydliště žalovaného. Zvláštní pravidla pro určení příslušnosti stanovená v nařízení Brusel I bis tedy musí být vykládána restriktivně a neumožňují výklad, který jde nad rámec případů výslovně upravených v tomto nařízení. Zvláštní pravidlo pro určení příslušnosti ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, které je stanoveno v čl. 7 bodě 1 nařízení Brusel I bis, odpovídá cíli blízkosti a je odůvodněno existencí úzkého vztahu mezi dotyčnou smlouvou a soudem, který má o sporu rozhodnout. Doplňuje obecné pravidlo pro určení příslušnosti soudů místa bydliště žalovaného a umožňuje, aby byl žalovaný žalován též u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn. Ustanovení čl. 7 bod 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Brusel I bis ve vztahu k plnění smluvních závazků plynoucích ze smlouvy o poskytování služeb definuje hraniční určovatel jako místo na území členského státu, kde služby podle uvedené smlouvy byly nebo měly být poskytnuty, a to v zájmu posílení cílů, jimiž jsou sjednocení a předvídatelnost pravidel pro určení soudní příslušnosti, a tedy právní jistota. Tento autonomní hraniční určovatel má být použit na všechny nároky z téže smlouvy o poskytování služeb. [2]

Soudní dvůr dále uvedl, že smlouva v projednávané věci spadá pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. a) nařízení Brusel I bis. Dále konstatoval, že čl. 7 bod 1 písm. a) nařízení Brusel I bis sice určuje příslušnost ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy podle místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn, nicméně tento čl. 7 bod 1 písm. b) stanoví v případě prodeje zboží a poskytování služeb zvláštní hraniční určovatele, když za toto místo plnění označuje v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno, a v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty.

Co se týče pojmu „smlouvy o poskytování služeb“, pojem „služby“ znamená přinejmenším to, že strana, která je poskytuje, vykonává určitou činnost za úplatu. Co se týče

kritéria činnosti, musí se jednat o aktivní jednání, a nikoli pouhé zdržení se jednání. Při posuzování kritéria úplaty je nezbytné zdůraznit, že ji nelze chápat v úzkém slova smyslu jako zaplacení peněžní částky, neboť za úplatu lze považovat požívání souboru výhod představujících ekonomickou hodnotu. Předmět smlouvy o smlouvě budoucí však daná kritéria nenaplňuje. Při absenci skutečné činnosti vyvíjené smluvním partnerem mimoto nelze zaplacení smluvní pokuty kvalifikovat jako úplatu. Vzhledem k tomu, že smlouva o smlouvě budoucí nevyžaduje vyvíjení žádné aktivní činnosti ani zaplacení úplaty, závazky plynoucí z této smlouvy o smlouvě budoucí, zejména závazek zaplatit smluvní pokutu, nemohou spadat pod pojem „poskytování služeb“ ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis. Uvedený závěr není zpochybněn argumentem vycházejícím ze skutečnosti, že závazek zaplatit smluvní pokutu je úzce spjat s franchisovou smlouvou, která měla být uzavřena a na základě které by bylo možné určit místo, kde měly být dotyčné služby poskytnuty. Interpretace tohoto charakteru by byla v rozporu s restriktivním výkladem zvláštních pravidel pro určení příslušnosti, jakož i s cíli předvídatelnosti a právní jistoty. Rozšíření rozsahu působnosti čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis tak, aby zahrnoval každou smlouvu o smlouvě budoucí týkající se budoucího uzavření smlouvy o poskytování služeb, by znamenalo obcházení vůle unijního normotvůrce v tomto ohledu a narušilo by užitečný účinek tohoto čl. 7 bodu 1 písm. c) a a).

S ohledem na výše uvedené je nutno konstatovat, že čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis musí být vykládán v tom smyslu, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, tedy smluvní závazek, jehož porušení je základem žaloby, nespadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení. V takovém případě se příslušnost k řízení o žalobě, jejímž základem je tento závazek, určuje v souladu s čl. 7 bodem 1 písm. a) tohoto nařízení podle místa, kde uvedený závazek byl nebo měl být splněn.

Lívia Ivánková

[1] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 7. 2016, Granarolo, C-196/15.

[2] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 4. 2009, Falco Privatstiftung, C-533/07 a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 3. 2010, Wood Floor, C-19/09.



Zdroj

Rozsudek ze dne 14. 9. 2023 ve věci N. M. proti Club La Costa (UK) plc, sucursal en España, CLC Resort Management Ltd, Midmark 2 Ltd, CLC Resort Development Ltd, European Resorts & Hotels SL, C-821/21

Několik otázek ke spotřebitelským smlouvám s mezinárodním prvkem v režimu unijního práva

Úplné znění rozsudku

Speciální režimy směřující k poskytnutí zvláštní ochrany spotřebitelům v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem představují nedílné součásti nařízení Brusel I bis [1] a nařízení Řím I [2]. V nadepsané věci Soudní dvůr nejprve vyložil pojem „smluvní partner“ pro účely určení mezinárodní soudní příslušnosti v případě žaloby podané spotřebitelem tak, že tento pojem zahrnuje pouze fyzickou nebo právnickou osobu, jež je stranou dotčené smlouvy, a nikoli žádné jiné osoby, byť jsou s touto osobou spojeny. V rovině kolizní se následně Soudní dvůr vyjádřil k otázce platnosti volby práva obsažené v obchodních podmínkách spotřebitelské smlouvy. Uzavřel přitom, že takovou volbu práva lze považovat za platnou, pokud je spotřebitel informován o ochraně mu poskytované kogentními normami jinak určeného rozhodného práva na základě objektivní kolizní normy. V neposlední řadě byla potvrzena speciální a taxativní povaha režimu spotřebitelských smluv, z níž ve své podstatě plyne nemožnost určit rozhodné právo na základě obecného režimu, byť by toto bylo v konkrétním případě pro spotřebitele příznivější.

Na pozadí řízení o předběžných otázkách stál spor mezi britským spotřebitelem s bydlištěm ve Spojeném království, jenž uzavřel smlouvu o právech k dočasnému užívání ubytovacího zařízení ve Španělsku prostřednictvím španělské pobočky společnosti Club La Costa (UK) se sídlem ve Spojeném království. Součástí předmětné smlouvy byla klauzule, jejímž prostřednictvím se zakládala výlučná pravomoc anglických soudů k projednání sporů z ní vyplývajících a jako rozhodné bylo zvoleno právo Anglie a Walesu. Spotřebitel v rámci sporu o určení (ne)platnosti uvedené smlouvy podal žalobu jak proti nadepsané společnosti, tak proti dalším společnostem náležejícím do téže skupiny, s nimiž byl rovněž smluvně zavázán, avšak které nebyly stranami uvedené smlouvy, a to před španělským soudem. Za těchto okolností vyvstaly pro předkládající soud následující otázky výkladu nařízení Brusel I bis a nařízení Řím I.

Soudní dvůr byl v první řadě dotázán, jakým způsobem je třeba vykládat pojem „smluvní partner“ pro účely jurisdikčního pravidla zakotveného v čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Předkládající soud se konkrétně tázal, zda

tento pojem dopadá pouze na fyzickou nebo právnickou osobu, jež je stranou spotřebitelské smlouvy, nebo zda jej lze vztáhnout i na jiné osoby, jež sice nejsou stranou dotčené smlouvy, avšak jsou s uvedenou osobou spojeny v rámci téže skupiny.

Soudní dvůr v úvodu svého posouzení připomněl, že speciální jurisdikční pravidla pro spotřebitelské smlouvy je třeba s ohledem na jejich postavení výjimky z jinak obecného pravidla vykládat striktně. Současně potvrdil potřebu vykládat pojmy uvedené v čl. 18 odst. 1 autonomním způsobem. Judikatura Soudního dvora přitom dovozuje, že pro aplikaci čl. 17 až 19 nařízení Brusel I bis je určující, aby strany sporu byly rovněž stranami dotčené smlouvy. [3] Extenzivnější uchopení pojmu „smluvní partner“ by dle Soudního dvora bylo v rozporu s požadavkem vysoké předvídatelnosti určení soudní příslušnosti, jenž vyvažuje možnost spotřebitele žalovat smluvního partnera u soudu, v jehož obvodu má tento spotřebitel bydliště. Protože však v projednávané věci ostatní žalované společnosti byly stranami jiných smluv uzavřených se spotřebitelem, nikoliv však stranou smlouvy uzavřené se společností Club La Costa, nemohou spadat pod pojem „smluvní partner“ ve smyslu čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Nic na tom dle Soudního dvora nemůže změnit ani okolnost, že smluvní partner je součástí skupiny společností, neboť žádné z ustanovení čl. 17 až 19 neobsahuje jurisdikční kritérium umožňující založit příslušnost na základě sounáležitosti ke skupině. Výklad umožňující podat žalobu u soudů členského státu, na jehož území má sídlo každá jednotlivá společnost náležející k této skupině, by totiž byl zjevně v rozporu s cíli předvídatelnosti a právní jistoty.

S ohledem na výše uvedené Soudní dvůr uzavřel, že pojem „smluvní partner“ musí být vykládán tak, že se vztahuje pouze na fyzickou nebo právnickou osobu, jež je stranou dotčené smlouvy, a nikoli na jiné osoby, jež nejsou stranami uvedené smlouvy, ačkoli jsou s touto osobou spojeny.

V rovině kolizní směřovala první otázka předkládajícího soudu k posouzení (ne)platnosti ujednání o volbě práva obsaženého ve všeobecných obchodních podmínkách

spotřebitelské smlouvy. V této souvislosti Soudní dvůr sice označil autonomii vůle stran za vůdčí zásadu jednotlivých pravidel nařízení Řím I, avšak současně upozornil na zvláštní ochranu, jež pro spotřebitele plyne ze směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. [4] Odkázal proto na již dříve vyslovený závěr, že ujednání o volbě rozhodného práva obsažené ve všeobecných smluvních podmínkách je zneužívající ve smyslu této směrnice v rozsahu, v němž uvádí spotřebitele v omyl tím, že u něj vyvolává dojem, že se na smlouvu použije pouze toto právo, aniž by byl spotřebitel informován o ochraně, kterou mu zajišťuje čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I. [5] Pokud však příslušné ujednání tento dojem nevyvolává, tedy pokud informuje spotřebitele o jemu poskytované ochraně, lze takové ujednání ve všeobecných obchodních podmínkách považovat za platné.

Závěrem Soudní dvůr posuzoval společně dvě otázky, jejichž podstata směřovala k posouzení charakteru speciálních kolizních norem pro spotřebitelské smlouvy.

První z nich sledovala odpověď, zda se režimu speciálních kolizních norem může dovolávat jak spotřebitel, tak jeho smluvní partner. Soudní dvůr ve své odpovědi připomněl, že účelem těchto norem je chránit spotřebitele jako smluvní strany, jež jsou pokládány za slabší ve vztahu vůči svým profesionálním smluvním partnerům. S ohledem na tento cíl je proto zcela irelevantní, kdo se jich dovolává. Soudní dvůr tak uzavřel, že kolizních norem zakotvených v čl. 6 nařízení Řím I se může dovolávat jak spotřebitel, tak smluvní partner spotřebitele.

Následující otázkou se konečně předkládající soud ve své podstatě tázal, zda se spotřebitel může vzdát ochrany, kterou mu poskytuje režim speciálních kolizních norem pro spotřebitelské smlouvy, pokud by pro něho bylo v konkrétním případě příznivější právo určené na základě obecného režimu. Soudní dvůr tuto možnost odmítl

s poukazem na skutečnost, že speciální režim pro spotřebitelské smlouvy má nejen zvláštní, ale i taxativní povahu. Z této povahy plyne, že ochranné kolizní normy nemohou být změněny nebo doplněny jinými kolizními normami, ledaže konkrétní ustanovení dotčeného článku na ně výslovně odkazuje. [6] Proto pokud konkrétní spotřebitelská smlouva splňuje podmínky čl. 6 odst. 1, nelze její právní režim určovat odchylně od těchto kolizních norem, třebaže by takto určené právo bylo pro spotřebitele příznivější. Opačný výklad by podle Soudního dvora narušil požadavek předvídatelnosti, a tedy i zásadu právní jistoty. Účelem speciálního režimu pro spotřebitelské smlouvy je totiž poskytnutí odpovídající ochrany spotřebiteli, aniž by toto právo nutně muselo být pro spotřebitele nejpříznivější.

Patrik Provazník

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

[2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

[3] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 3. 2020, Libuše Králová proti Primera Air Scandinavia A/S, C-215/18, bod 58.

[4] Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

[5] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 7. 2016, Verein für Konsumenteninformation proti Amazon EU Sàrl, C-191/15, bod 71.

[6] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 10. 2022, ROI Land Investments Ltd proti FD, C-604/20, body 40 a 41.

MONITORING LITERATUREY



Základní práva

- Daniel Halberstam, Sina Van Den Bogaert: A fresh look at judicial remedies in EU equality law and beyond: The untapped possibility of structural injunctions. *Common Market Law Review*, Volume 60, Issue 5.
- Mohor Fajdiga, Saša Zagorc: Freedom or Feardom of Expression of Judges? Exploring the ‘Chilling Effect’ on Judicial Speech. *European Constitutional Law Review*, Volume 19, Issue 2.

Systém evropského práva

- István Hoffman, Mónika Papp, Marton Varju: Can EU Law and the Right to Effective Judicial Protection Rescue Judicial Review in Hungary? *European Public Law* Volume 29, Issue 3.
- Luca Prete: The Systemic Criterion in the Use of Infringement Proceedings. *German Law Journal*, Volume 24, Special Issue 6: The Systemic and the Particular in European Law.

Evropské trestní právo

- Leandro Mancano: The Systemic and the Particular in European Law—Judicial Cooperation in Criminal Matters. *German Law Journal*, Volume 24, Special Issue 6: The Systemic and the Particular in European Law.

Evropské civilní právo

- Jacek Jastrzębski: Breach of Contract: A Converging Concept and Its Future in Civil Law. *European Review of Private Law*, Volume 31, Issue 4.
- Dominik Dworniczak: Consumer Law Entangled: Comparative Approaches in European Private Law After Aziz and Addiko Bank. *European Review of Private Law*, Volume 31, Issue 4.
- Peter Rott: The Balance in Consumer Protection Between Substantive Law and Enforcement. *European Review of Private Law*, Volume 31, Issue 4.

Jan Bena

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

3/2023
BULLETIN



NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA